

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV FINANČNE KRIZE IN ODPRAVLJANJA
BANČNE TAJNOSTI NA OBSTOJ IN
DELOVANJE DAVČNIH OAZ**

Matija Škrabl

Ljubljana, marec 2011

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV FINANČNE KRIZE IN ODPRAVLJANJA BANČNE
TAJNOSTI NA OBSTOJ IN DELOVANJE DAVČNIH OAZ**

Kandidat:	Matija Škrabl
Vpisna številka:	04032978
Študijski program:	Univerzitetni študijski program Uprava
Mentorica:	izr. prof. dr. Maja Klun

Ljubljana, marec 2011

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisani Matija Škrabl, študent univerzitetnega študijskega programa Uprava, z vpisno številko 04032978, sem avtor diplomskega dela z naslovom: VPLIV FINANČNE KRIZE IN ODPRVLJANJA BANČNE TAJNOSTI NA OBSTOJ IN DELOVANJE DAVČNIH OAZ.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbel, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim se tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. List RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za upravo v skladu z njenimi pravili,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Karmen Podhraški

Ljubljana, 3.3.2011

Podpis avtorja:

POVZETEK

V zadnjih desetletjih je globalizacija močno vplivala na mobilnost kapitala, kar je pripeljalo do povečanega trenda poslovanja v davčnih oazah in do nastanka različnih oblik offshore podjetij in offshore poslovanja. Davčne oaze so sčasoma začele ogrožati tradicionalne visoko obdavčljive davčne sisteme, kar je pripeljalo do prvih odzivov mednarodne skupnosti. Leta 2007 je v ZDA nastala finančna kriza in se pozneje razširila na vse svetovne finančne trge. Ker so se davčne oaze začele predstavljati kot vzrok za nastalo krizo, je mednarodna skupnost pričela vršiti močan pritisk na davčne oaze. Kot eden izmed ciljev reforme finančne regulacije so tudi zahteve po odpravi bančne tajnosti. Od davčnih oaz se zahteva sprejetje in implementacija mednarodno dogovorjenega davčnega standarda, ki predvideva izmenjavo podatkov davčne narave. Vso dogajanje za davčne oaze predstavlja velikansko oviro pri njihovem nadaljnjem poslovanju, morda celo obstoju.

V diplomskem delu obravnavam vpliv finančne krize in odpravljanja bančne tajnosti na obstoj in delovanje davčnih oaz. V uvodnem delu opredeljujem pojem davčnih oaz, predstavljam selitev v davčno oazo in oblike zlorab davčnih oaz ter protiukrepe. Osrednja elementa diplomskega dela sta finančna kriza in bančna tajnost. V zvezi s finančno krizo se ukvarjam predvsem s povezavo finančne krize in davčnih oaz ter vplivom krize na slednje. Medtem pa se pri bančni tajnosti osredotočam predvsem na proces odpravljanja bančne tajnosti in vpliv odpravljanja tajnosti na davčne oaze.

Ključne besede: davčna oaza, offshore poslovanje, finančna kriza, finančna regulacija, mednarodno dogovorjen davčni standard, bančna tajnost.

SUMMARY

THE IMPACT OF FINANCIAL CRISIS AND ELIMINATION OF BANK SECRECY ON EXISTENCE AND OPERATION OF TAX HAVENS

In recent decades, globalization has greatly affected the mobility of capital, which led to an increased trend of operating in tax havens and also various forms of offshore companies and offshore operations. Tax havens slowly became a threat to traditional high taxable tax systems, which led to the first responses of the international community. In 2007, the financial crisis was triggered in the USA and subsequently spread to all the world's financial markets. Since tax havens began to be introduced as a cause for current crisis, the international community began with exerting a strong pressure on tax havens. One of the objectives of financial regulation reform is also the requirement for removal of bank secrecy. From tax havens, it is being expected that an adoption and implementation of an internationally agreed tax standard, which requires exchange of tax information on request. All these events are representing a huge obstacle for tax havens' future business, maybe even existence.

This thesis examines the impact of financial crisis and elimination of banking secrecy on the existence and operation of tax havens. In the introductory part of the thesis, I'm defining the concept of tax havens, introducing moving to a tax oasis and forms of tax havens abuse plus countermeasures. Central elements in the thesis are financial crisis and bank secrecy. In relation to the financial crisis, I'm trying to find out if there is any connection between financial crisis and tax havens and what impact financial crisis is having on tax havens. Meanwhile, in case of banking secrecy, I'm focusing my research on the process of eliminating banking secrecy and the impact of the elimination of secrecy on tax havens.

Key words: tax haven, offshore business, tax competition, financial crisis, financial regulation, internationally agreed tax standard, bank secrecy

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	ii
POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
KAZALO PONAŽORITEV	vii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV	viii
1 UVOD	1
1.1 Opredelitev področja in opis problema	1
1.2 Namen in cilji proučevanja	2
1.3 Uporabljene raziskovalne metode	3
1.4 Struktura diplomskega dela	3
2 OSNOVNE OPREDELITVE DAVČNIH OAZ	4
2.1 Pojem davčna oaza in njihov nastanek	4
2.1.1 Pojem davčna oaza	4
2.1.2 Nastanek davčnih oaz	6
2.2 Delitev davčnih oaz	7
2.2.1 Geografska delitev davčnih oaz	7
2.2.2 Delitev davčnih oaz glede na obdavčitev	8
2.2.3 Funkcionalna delitev	9
2.3 Uporabniki davčnih oaz	10
2.4 Pozitivni in negativni učinki davčnih oaz	10
2.4.1 Pozitivni učinki	11
2.4.2 Negativni učinki	11
3 SELITEV V DAVČNO OAZO	13
3.1 Razlogi za selitev v davčno oazo	13
3.2 Dejavniki, ki vplivajo na izbiro davčne oaze	14
3.3 Offshore formacije in storitve	17
3.3.1 Offshore formacije	18
3.3.2 Podporne storitve	19
3.3.3 Offshore licenciranje	20
3.4 Prednosti ustanovitve offshore podjetja	20
4 ZLORABE DAVČNIH OAZ IN PROTIUKREPI	22
4.1 Nezakonita davčna evazija ali davčna utaja	22
4.2 Problem pranja denarja	23
4.3 Protiukrepi	24
4.3.1 OECD	25
4.3.2 The World Bank	26
4.3.3 FATF-GAFI	27

4.3.4	International Monetary Fund	27
4.3.5	Pomembnejši »anti-money laundering« sporazumi in zakoni	27
4.4	Stališče slovenije do davčnih oaz in njihovih zlorab	28
5	VPLIV FINANČNE KRIZE IN ODPRAVLJANJA BANČNE TAJNOSTI NA DAVČNE OAZE	30
5.1	Svetovna finančna kriza 2007 – 2010.....	30
5.2	Povezanost finančne krize in davčnih oaz.....	32
5.3	Vpliv finančne krize na davčne oaze.....	35
5.3.1	Gospodarski vpliv finančne krize.....	35
5.3.2	Politični vpliv finančne krize	36
5.4	Bančna tajnost	37
5.5	Odzivi na bančno tajnost.....	39
5.5.1	Ameriški odziv na bančno tajnost	39
5.5.2	Odziv Evrope, OECD in G20 na bančno tajnost	40
5.6	Vpliv odpravljanja bančne tajnosti na davčne oaze	42
5.6.1	Scenarij 1: bančna tajnost ostane.....	42
5.6.2	Scenarij 2: določbe o bančni tajnosti se ublažijo	43
5.6.3	Scenarij 3: bančna tajnost se odpravi	44
5.7	Slovenija in bančna tajnost	44
5.8	Ostali pomembni vplivi.....	45
6	ZAKLJUČEK.....	47
	LITERATURA IN VIRI	49

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Gospodarstva po BDP na prebivalca	5
Graf 2: Sprejemanje sporazumov v obdobju od leta 2000 do 2011.....	26

KAZALO SHEM

Shema 1: Vrste davčnih oaz.....	8
---------------------------------	---

KAZALO SLIK

Slika 1: Regionalni zemljevid davčnih oaz.....	7
--	---

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

BDP	bruto domači proizvod
BSA	Bank Secrecy Act
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DDPO	davek od dohodka pravnih oseb
DDV	davek na dodano vrednost
EU	Evropska unija
EUR	evro
FATF	Financial Action Task Force
G-20	The Group of Twenty
G-7	The Group of Seven
IBC	International business company
IMF	International Monetary Fund
KZ-1	Kazenski zakonik
OECD	Organization for Economic Co-operation and Development
SIV	structured investment vehicles
TWB	The World Bank
UPPD	Urad RS za preprečevanje pranja denarja
USD	ameriški dolar
ZAE	Združeni arabski emirati
ZDA	Združene države Amerike
ZDavP-2	Zakon o davčnem postopku
ZDPPO-2	Zakon o davku od dohodka pravnih oseb
ZN	Združeni narodi
ZPPDFT	Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma

1 UVOD

1.1 OPREDELITEV PODROČJA IN OPIS PROBLEMA

Ob omembi pojma davek najprej pomislimo na nek prisilni odvzem našega premoženja, zato davki za veliko večino ljudi in gospodarskih družb predstavljajo nujno zlo. Vendar pa glede davkov ne gre spregledati dejstva, da se sredstva pobrana kot davščine, zbirajo v proračunih posameznih držav in se do neke mere povrnejo davčnim zavezancem v obliki socialnih transferjev, subvencij in drugih oblik pomoči s strani države. Iz tega lahko sklepamo, da je obstoj večine držav pogojen s pobiranjem davkov. V svetu poleg držav z neugodnimi davčnimi sistemi obstajajo jurisdikcije, ki za ustvarjene dohodke ne zaračunavajo davkov ali pa je njihova davčna stopnja bistveno nižja kot v večini tradicionalnih davčnih sistemov. Imenujemo jih davčne oaze. Zaradi svoje konkurenčnosti tradicionalnim davčnim sistemom so trn v peti le-teh, prav tako pa po mnenju nekaterih mednarodnih organizacij in posameznikov predstavljajo resno grožnjo stabilnosti svetovnega finančnega sistema.

Davčne oaze so privlačne za tujce iz večih razlogov. Poleg že omenjenih nizkih oziroma ničelnih davčnih stopenj je treba izpostaviti še visoko stopnjo zaščite premoženja, nižje stroške poslovanja, enostavnejše administrativno poslovanje in zelo pomemben razlog, ki se skriva v zagotavljanju visoke stopnje tajnosti podatkov o bančnih računih poslovnih subjektov. Predvsem tajnost podatkov, ki jo zagotavljajo davčne oaze svojim uporabnikom in s tem posledično povečujejo možnost pranja denarja, je poleg davčnega utajevanja in bega kapitala glavni razlog mednarodnega ukrepanja proti tovrstni konkurenci, tako imenovani škodljivi davčni konkurenci.

Ukrepi mednarodnih organizacij kot so EU (ang. *European Union – Evropska unija*), UN (ang. *United Nations – Združeni narodi*), G-20 (ang. *The Group of Twenty – Skupina 20 najrazvitejših in najhitreje rastočih gospodarstev*), OECD (ang. *Organisation for Economic Co-operation and Development – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj*), FATF-GAFI (ang. *Financial Action Task Force – Projektna skupina za finančno ukrepanje*), IMF (ang. *International Monetary Fund – Mednarodni denarni sklad*), TWB (ang. *The World Bank – Svetovna banka*) in tako dalje, so usmerjeni predvsem k odpravi tajnosti podatkov s strani davčnih oaz, k večji transparentnosti pri izmenjavi informacij o uporabnikih davčnih oaz in k boju proti izkoriščanju davčnih oaz za potrebe pranja denarja. Večina zgoraj naštetih organizacij deluje v smeri zmanjšanja tovrstnega poslovanja v davčnih oazah in celo njihovega uničenja. Zaradi vse pogostejših in vse močnejših pritiskov mednarodne skupnosti se davčne oaze neupoštevanju tovrstnih ukrepov zmeraj težje izogibajo. To posledično vpliva na njihovo delovanje, saj so se primorane nenehno prilagajati številnim spremembam, istočasno pa se zaradi vsega tega poraja vprašanje glede njihovega nadaljnjega obstoja in delovanja. Svojo vlogo pri njihovi usodi v zadnjem času igra tudi finančna kriza, ki je leta 2007 najprej zajela ZDA, nato pa še preostalo svetovno gospodarstvo, pri čemer naj bi povod za samo krizo med drugim

izviral tudi v načinu delovanja davčnih oaz. Da pa davčne oaze resnično nimajo mirnega spanca, skrbijo za to različne interesne skupine, katerih delovanje je uperjeno v boj proti davčnim oazam in ki tako na svoj način še dodatno vršijo pritisk na njih ter s tem postavljajo prihodnost davčnih oaz pod velik vprašaj.

1.2 NAMEN IN CILJI PROUČEVANJA

Namen diplomske naloge je kot prvo, predstavitev samega pojma davčna oaza in osnovnih značilnosti tovrstnih oaz ter v nadaljevanju predstavitev pogojev, dejavnikov in prednosti ustanavljanja podjetja v davčni oazi. Ker davčne oaze poleg pozitivnih učinkov prinašajo tudi negativne oziroma škodljive učinke, pri čemer imam v mislih globalno razširjeno davčno utajevanje in pranje denarja, je pozornost usmerjena tudi k tej pereči tematiki. Kot drugo je namen podrobno raziskati ter prikazati vpliv finančne krize, odpravljanja bančne tajnosti in ostalih »anti-offshore akcij« na delovanje davčnih oaz in pomena teh vplivov na njihov obstoj v prihodnosti.

Cilja proučevanja sta dva. Prvi cilj diplomske naloge je ugotoviti kako so finančna kriza in davčne oaze medsebojno povezani, pri čemer želim najti odgovore na vprašanja:

- Ali odgovornost za nastanek krize poleg ostalih dejavnikov nosijo tudi davčne oaze, in če, v kolikšni meri in kakšni obliki se to kaže?
- Kakšen vpliv predstavlja finančna kriza na delovanje davčnih oaz in njihovo prihodnost?
- Ali je finančna kriza poglavitni vzrok za še ostrejšo politiko proti davčnim oazam in eden izmed dejavnikov, ki pomeni njihovo izginotje?

Drugi cilj diplomske naloge je ugotoviti kakšen je vpliv postopne odprave bančne tajnosti zaradi pritiskov mednarodnih organizacij, združenj, vodilnih svetovnih velesil in ob tem odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Ali obstajajo razlike v stopnji bančne tajnosti, ki jo zagotavljajo davčne oaze?
- Kakšni so vzroki za začetek odpravljanja bančne tajnosti?
- Kdo so glavni »igralci« v boju proti davčnim oazam in zagotavljanju tajnosti ter kakšna je njihova vloga?
- Kako odpravljanje tajnosti vpliva na delovanje oziroma poslovanje in sam obstoj davčnih oaz?
- Kakšen je odnos Slovenije do zagotavljanja bančne tajnosti?
- Ali obstajajo še drugi vplivi, ki pozitivno ali negativno delujejo na davčne oaze?
- Kdo so zagovorniki oziroma nasprotniki oaz in kakšen je njihov vpliv?
- Kakšna je intenziteta moči vseh vplivov in kaj se bo dogajalo z davčnimi oazami v bodoče?

1.3 UPORABLJENE RAZISKOVALNE METODE

Pri izdelavi diplomskega dela sem v prvi vrsti uporabljal metodo deskripcije, ki temelji na opisovanju dejstev, procesov in stanj v zvezi z davčnimi oazami. V nadaljevanju sem uporabil metodo kompilacije, tako da sem poskušal skozi postopek povzemanja opazovanj, spoznanj, stališč, sklepov in zaključkov drugih domačih in tujih avtorjev priti do lastnih sklepov. Na koncu sem podal še lastne ugotovitve in spoznanja glede proučevanega problema.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V prvem poglavju sem podal opredelitev področja raziskovanja in opis problema ter predstavil namene in cilje proučevanja.

V nadaljevanju sem v drugem poglavju predstavil pojem in vrste davčnih oaz, njihovo zgodovino, geografsko delitev, uporabnike davčnih oaz in pozitivne ter negativne učinke, ki jih prinaša obstoj in delovanje davčnih oaz.

Tretje poglavje sem namenil ustanavljanju podjetij v davčnih oazah in sicer, kateri so dejavniki, ki vplivajo na odločitev za selitev premoženja oziroma kapitala v davčno oazo, kakšni so pogoji za ustanovitev podjetja, kateri so dejavniki, ki vplivajo na izbiro neke davčne oaze. Poglavje sem zaključil s prednostmi, ki jih prinaša ustanovitev offshore podjetja.

V četrtem poglavju sem se dotaknil pereče tematike zlorabe davčnih oaz, med katere sodita nezakonita davčna evazija in pranje denarja ter predstavil protiukrepe mednarodnih organizacij in kako se naša država sooča s tovrstnimi zlorabami.

Vpliv finančne krize in odpravljanja bančne tajnosti na davčne oaze je osrednji element petega poglavja. V tem poglavju sem svojo pozornost posvetil dvema pomembnima dejavnikoma. V prvi vrsti je to svetovna finančna kriza 2007 – 2010, njen vpliv na davčne oaze in sama povezanost oziroma medsebojno razmerje med finančno krizo in davčnimi oazami. Drugi predstavljen dejavnik je odpravljanje bančne tajnosti, pri čemer sem se osredotočil na časovni pregled odpravljanja bančne tajnosti in vpliv odpravljanja na davčne oaze. V povezavi s tem sem izpostavil tudi Slovenijo in njen odnos do davčne tajnosti. Poleg že zgoraj navedenih dejavnikov sem to poglavje namenil tudi drugim vplivom, pomembnim za obstoj in delovanje davčnih oaz.

V zaključku tega diplomskega dela sem predstavil lastne ugotovitve, do katerih sem prišel na podlagi proučevanja domače in tuje literature ter virov.

2 OSNOVNE OPREDELITVE DAVČNIH OAZ

2.1 POJEM DAVČNA OAZA IN NJIHOV NASTANEK

2.1.1 POJEM DAVČNA OAZA

Bahami, Sejšeli, Mauritius so kraji, ki se ljudem najprej prikradejo na misel, ko načrtujejo svoje sanjske počitnice, vendar pa ti kraji ne ponujajo oddiha samo turistom. Če smo malo hudomušni, bi lahko dejali, da z odprtimi rokami sprejmejo na oddih tudi vaše prihodke, vaš kapital. V zahvalo vam bodo zaračunali davke po ničelnih ali najnižjih možnih davčnih stopnjah, omogočili vam bodo nizke administrativne stroške in zagotavljali tajnost podatkov vaših bančnih računov ter anonimnost vas samih. Takim krajem pravimo davčne oaze, medtem ko se v svetu dokaj pogosto uporablja tudi izraz *offshore*. V domači literaturi in virih je mogoče zaslediti, da se poleg najpogosteje uporabljenega izraza *davčna oaza* pogosto uporabljajo tudi izrazi kot so na primer: davčna nebesa, davčni paradiz, davčni raj, davčno zatočišče in drugi. V tem diplomskem delu bom uporabljal izraz davčna oaza, ki je pri nas najbolj razširjen, zaradi poenostavitve pa bo ponekod zaslediti tudi izraz offshore in *offshore poslovanje*.

Pojem davčna oaza je v splošni uporabi od sredine 20. stoletja, vendar še vedno ni konsenza kaj točno pomeni. Gre predvsem za to, da na eni strani mnoge vlade izkoriščajo svojo suvereno pravico, ko s sprejemanjem zakonov pomagajo uspešnim sektorjem v lastnem gospodarstvu biti konkurenčni v okviru svetovnega gospodarstva oziroma vzpodbujajo razvoj novih konkurenčnih sektorjev. Pri tem uporabljajo kombinacijo davčnih subvencij in vzpodbud, vključno z zniževanjem davkov in odpravljanjem birokracije ter na tak način privabljajo mobilni kapital (Palan, 2009).

»Davčne oaze so področja, ki imajo svoje ureditve prilagojene tako, da so čim bolj konkurenčne na fiskalnem in pravnem področju. Načrtno ali nenačrtno so se posamezne davčne oaze razvile oziroma veljajo bolj primerne za določeno vrsto dejavnosti kot druge. Tako imajo nekatere dobro razvito bančništvo, druge zavarovalništvo, nekatere so primernejše za ustanavljanje holdingov, za upravljanje skladov ali za katero izmed drugih dejavnosti« (Miklič in Zaman, 2008, str. 231).

Organizacija OECD je v poročilu iz leta 1998 davčne oaze opredelila s štirimi ključnimi kriteriji (OECD, 1998, str. 23):

- nična ali samo nominalna davčna stopnja na relevantne prihodke,
- pomanjkanje učinkovite izmenjave informacij,
- pomanjkanje transparentnosti (preglednosti poslovanja),
- pomanjkanje osnovne dejavnosti v davčni oazi.

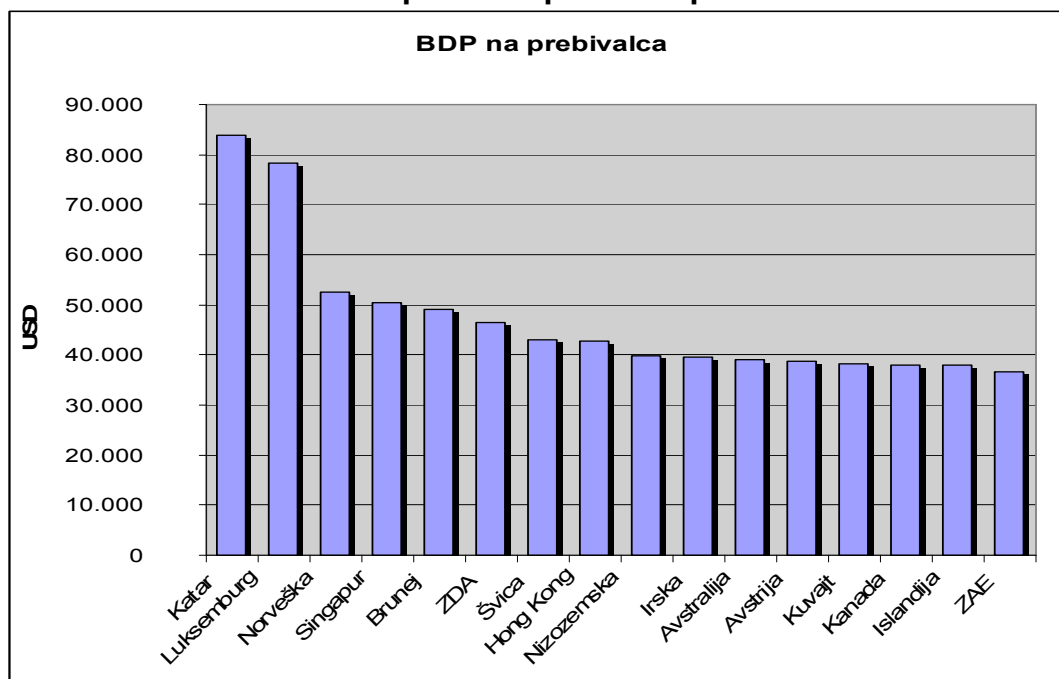
IMF svojo opredelitev davčne oaze podaja skozi tri osnovne značilnosti (IMF, 2000):

- jurisdikcija, ki ima relativno veliko število finančnih institucij, primarno ustanovljenih za potrebe poslovanja z nerezidenti,
- finančni sistem z obsegom kapitala, ki je nesorazmerno večji od obsega, ki ga za financiranje potrebuje domače gospodarstvo,
- središče, ki ponuja storitve in ugodnosti kot so nična oziroma zelo nizka davčna stopnja, enostavna finančna regulacija ter zagotavljanje bančne tajnosti in anonimnosti lastnikom bančnih računov.

Davčna uprava Republike Slovenije (v nadaljevanju DURS), kot državna davčna institucija opredeljuje davčne oaze kot politično in ekonomsko stabilne države, ki so zaradi liberalne podjetniške zakonodaje tolerantne do davčno ugodnih poslov. Za davčne oaze je značilno, da imajo preproste davčne sisteme, ki zagotavljajo anonimnost podatkov in s tem nudijo davčno zatočišče bogatim posameznikom. Pravnim subjektom so omogočeni nizki stroški ustanovitve in registracije, davčne obremenitve so nizke ali pa jih sploh ni. Se pa davčne oaze razlikujejo tudi same med seboj (DURS v: Vrlinič, 2009, str. 5).

Offshore poslovanje je kljub pritiskom še vedno ena izmed pomembnejših oblik podjetništva. Naložbe v offshore finančnih centrih po nekaterih ocenah znašajo od 5 do 7 milijonov USD (Kruhar Puc, 2007, str. 111). Višina naložb, ki gredo v davčne oaze se odraža v višji stopnji bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) davčnih oaz, kar prikazuje Graf 1, iz katerega je razvidno, da se kar nekaj davčnih oaz po višini BDP na prebivalca uvršča v sam svetovni vrh. Mednje sodijo Luksemburg, Singapur, Brunej, ZDA, Švica, Hong Kong, Nizozemska, Irska, Islandija, ZAE in tako dalje.

Graf 1: Gospodarstva po BDP na prebivalca

Vir: IMF (2010)

2.1.2 NASTANEK DAVČNIH OAZ

Načrtno zmanjševanje davčnih obveznosti se je začelo pojavljati vzporedno z začetki obdavčevanja. Že v antični Grčiji so trgovci hranili blago na otokih blizu Aten, saj so se na tak način želeli izogniti takratnemu 2% uvoznemu davku (Wikipedia, 2010). Flandrija je v 15. stoletju kot takratno mednarodno trgovsko središče delovala z malo ali nič omejitev pri izmenjavi blaga. V obdobju od 16. do 18. stoletja je bila pomembna davčna oaza Nizozemska (Miklič, 2008, str. 5). Skozi pozni srednji in zgodnji novi vek so ugodnejšo davčno ureditev pri poslovanju izkoriščala trgovska mesta združena v zvezo Hansa, Vatikan pa je služil kot neke vrste zasebni davčni raj za papeža in njegovo osebje (Wu, 1999, str.4).

Zanimivost razvojne strategije davčnih oaz je, da so se razvijale korak za korakom na različnih koncih sveta in lokacijah, pogosto iz razlogov, ki imajo zelo malo skupnega z njihovo zdajšnjo rabo. Le v času po prvi svetovni vojni je pri nekaterih državah (Švica, Liechtenstein) možno opaziti znake načrtne razvojne politike, da postanejo davčne oaze. Nastanek modernih davčnih oaz lahko razdelimo v več časovnih obdobjih (Palan, 2009):

1. Obdobje od konca 19. stoletja do tridesetih let 20. stoletja, ko se pojavijo trije različni instrumenti davčnih oaz: nizka ali nična obdavčitev za nerezidente, enostavne metode priključitve oziroma registracije in zagotavljanje tajnosti. V tem obdobju sta ameriški zvezni državi New Jersey in Delaware postali davčni oazi. Z liberalno zakonodajo, ki je omogočala hitro in poceni ustanovitev podjetja, nizko obdavčitev ter takojšnje poslovanje, sta uspeli privabiti številna podjetja in investitorje. Njuno prakso so v Evropo prinesli švicarski kantoni (kanton Zug). Pomembno vlogo za nadaljnji razvoj davčnih oaz je odigral britanski pravni primer *Egyptian Delta Land and Investment Co. Ltd. V. Todd*¹.
2. Drugo je obdobje rasti davčnih oaz med prvo svetovno vojno in do zgodnjih sedemdesetih let 20. stoletja. V tem obdobju je majhno število davčnih oaz z Švico na čelu pričelo razvijati režim davčne oaze kot načrtne razvojne strategije. Švica je v času velike gospodarske krize začela s pogajanjem o spremembi Zakona o bankah (s poudarkom na načelu bančne tajnosti), s čimer je želela zaščititi svoj bančni sistem. Istočasno je Liechtenstein napravil prve korake k oblikovanju davčne oaze s tem, ko na novo sprejeto gospodarsko pravo ni nalagalo nobenih zahtev ali omejitev v zvezi z državljanstvom družbenikov podjetij ustanovljenih v tej državi. Luksemburg je bila ena izmed prvih držav s konceptom »*holdinga*«, kar je prineslo oprostitev davka na dohodek.
3. Tretje obdobje zajema čas od zgodnjih sedemdesetih pa do poznih devetdesetih let 20. stoletja. Število davčnih oaz se je dramatično povečalo skupaj z načrtovanjem poslovanja v oazah in z obsegom finančnih sredstev, ki gredo skozi

¹ Na osnovi tega primerja je bilo omogočeno ustanavljanje podjetij v Veliki Britaniji, ne da bi bilo treba plačevati davek Britaniji, kar je imelo pozneje vpliv na celoten britanski imperij.

njih. Prišlo je do razcveta sodobnih davčnih oaz zaradi naraščajočih obdavčitev v razvitih industrijskih državah. Sočasno z oazami britanskega imperija so se razvijale oaze v Aziji in na območju Pacifika, ki so kopirale uspešne davčne oaze. Do poznih devetdesetih let je obstajalo že nekje med 60 in 100 davčnih oaz.

4. Zadnje obdobje je še vedno trajajoče obdobje, z začetkom v letu 1998, ko je organizacija OECD izdala poročilo o škodljivi davčni konkurenci. Še istega leta je EU okrepila prizadevanja v boju proti davčnim oazam. Velike spremembe je prinesel teroristični napad na ZDA 11. septembra 2001. Dodaten pritisk na davčne oaze je leta 2007 povzročila še finančna kriza.

2.2 DELITEV DAVČNIH OAZ

Poznamo več delitev, pri čemer med najpomembnejše uvrščamo geografsko delitev, delitev glede na obdavčitev in funkcionalno delitev davčnih oaz.

2.2.1 GEOGRAFSKA DELITEV DAVČNIH OAZ

Geografskih delitev davčnih oaz je več. Vzrok za to gre iskati predvsem v tem, da se v zvezi z davčnimi oazami dogajajo nenehne spremembe in se posledično »davčni zemljevid« stalno spreminja. Davčne oaze lahko geografsko razdelimo na več regij (Global Money Consultants, 2010), kar prikazuje Slika 1:

Slika 1: Regionalni zemljevid davčnih oaz

Vir: Global Money Consultatns (2010)

- Evropa: Ciper, Švica, Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske, Gibraltar, Guernsey, Jersey, Liechtenstein, Luksemburg, Malta, otok Man, Albanija, Črna Gora, Ukrajina, Srbija, Makedonija, Romunija, Bulgarija,
- Bližnji Vzhod: Združeni arabski emirati, Ras Al Khaimah,
- Jugovzhodna Azija in pacifiško otočje: Vanuatu, Cookovo otočje, Hong Kong, Marshallovi otoki, Niue, Zahodna Samoa,
- Afrika in Indijski ocean: Mauritius, Liberija, Sejšeli,
- Centralna in Južna Amerika: Kostarika, Belize, Panama,

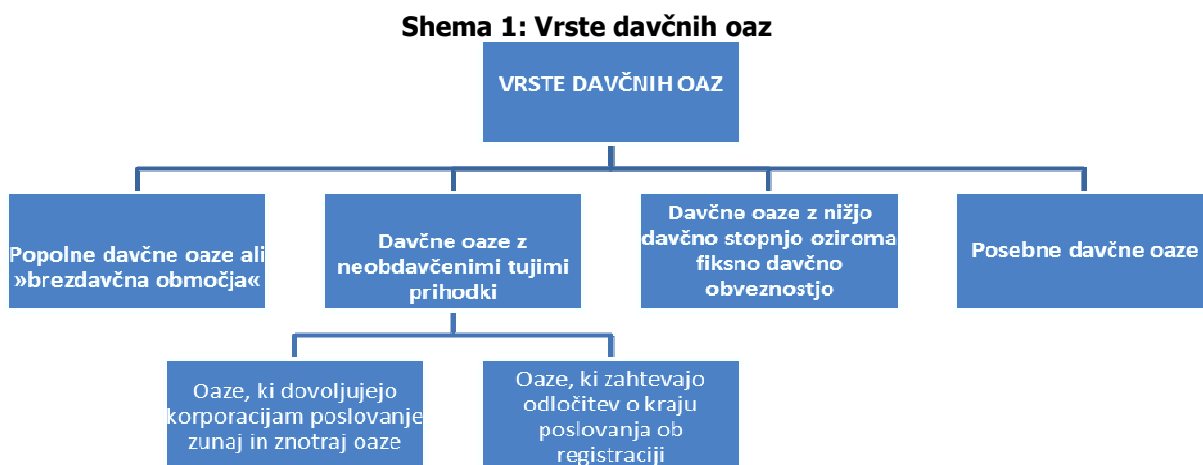
- Karibsko otočje: Bahami, Anguilla, Bermuda, Deviški otoki, Kajmanski otoki, Dominikanska Republika, Nizozemski Antili, Nevis, Saint Vincent in Grenadines.

V osnovno geografsko razdelitev je treba vključiti še dele federativno ali konfederativno urejenih držav. Davčne oaze so lahko tudi določena notranja ozemlja, ki na podlagi svoje nerazvitosti ali pa posebne davčne zakonodaje v primerjavi z ostalimi ozemlji uživajo poseben davčni status. Primere takšnih ozemelj najdemo v ZDA, kjer poseben status uživajo zvezne države Delaware, Nevada, Wyoming, v švicarski konfederaciji je to kanton Zug, kanadska provinca New Brunswick, v ruski konfederaciji pa Republika Ingušetija in Republika Altaj (Crnomarkovič, 2002).

Davčne oaze so se razvile okrog dveh geopolitičnih polov. Prvi je povezan s finančnim središčem City of London in vključuje avtonomna ozemlja pod britansko krono (Kanalski otoki, Jersey, otok Man), britanska prekomorska območja (Kajmanski otoki, Deviški otoki, Gibraltar) in nedavno neodvisne kolonije britanskega imperija (Hong Kong, Singapur, Bahami, Bahrajn in Dubaj). Manj pomembne, toda številčnejše, so novejši neodvisnosti britansko-pacifiškega območja. Drugi pol, ki se je razvil v Evropi sestoji iz držav Beneluksa, Irske, Švice in Liechtensteina. Edini drugi pomembni davčni oazi, ki nista del teh dveh geopolitičnih polov sta Panama in v manjši meri še Urugvaj (Palan, 2009).

2.2.2 DELITEV DAVČNIH OAZ GLEDE NA OBDAVČITEV

Davčna oaza je lahko katerakoli država, katere zakoni, regulative in pogodbeni sporazumi omogočajo nekomu, da zniža svojo celotno davčno obremenitev. Ta definicija zajema več vrst davčnih oaz (ki so prikazane v Shemi 1) med katerimi so bistvene razlike, zato poznamo naslednjo delitev (Excellent Consultants LTD, 2010; Premik, 2003, str. 72-74):

Vir: Premik (2003, str. 72)

1. **Popolne davčne oaze** ali **brezdavčna območja** (ang. *No-tax heavens*) so države s popolno davčno oprostitvijo ali pa omogočajo razširjene davčne oprostitve. Značilna je fleksibilna in liberalna zakonodaja na področju zakonov o gospodarskih družbah, bankah in zavarovalnicah. Nimajo davka na prihodke,

kapitalske dobičke in premoženje ter omogočajo oblikovanje *trusta*. Družbo je možno ustanoviti na hiter način, pri tem pa je zagotovljena stroga bančna tajnost. Družbam se zaračunavajo pristojbine na dokumente potrebne pri ustanavljanju podjetja in letne registracijske pristojbine.

2. **Davčne oaze z neobdavčenimi tujimi prihodki** (ang. *No-tax-on-foreign-income heavens*) so območja, ki obračunavajo davek na prihodke posameznikom in korporacijam po principu teritorialnosti². Izvzetje plačila davka zajema vse prihodke iz tujih virov, ki ne vključujejo lokalne poslovne dejavnosti, razen stroškov vzdrževanja. Pogosto so neobdavčeni tudi prihodki nastali z izvozom lokalno proizvedenega blaga. Ta vrsta davčnih oaz se deli na dve skupine. V prvo skupino spadajo tiste, ki korporacijam dovoljujejo, da poslujejo tako znotraj kot zunaj oaze, pri čemer obdavčujejo samo prihodek ustvarjen na teritoriju davčne oaze. V drugi skupini so pa tiste, ki ob registraciji od družbe zahtevajo, da se odloči ali bo poslovala lokalno in plačevala predvidene davke ali pa bo poslovala samo izven območja davčne oaze in bo tako izvzeta iz obdavčenja.
3. **Davčne oaze z nižjo davčno stopnjo** (ang. *Low-tax heavens*) so območja, ki zaračunavajo nižji davek na dohodek pravnih oseb, ne glede na to kje je bil dohodek ustvarjen. Večina takih oaz ima sklenjen »Sporazum o izogibanju dvojnemu obdavčevanju³« (ang. *Double taxation agreement*) z državami, ki imajo uvedene visoke davčne stopnje, s čimer je možno zmanjšati davčne odtegljaje na dohodke ustvarjene v državah z visoko obdavčitvijo.
4. **Posebne davčne oaze** (ang. *Special tax heavens*) so območja, kjer omogočajo davčne ugodnosti za posebne vrste holdinških družb (popolna davčna oprostitve za pomorska podjetja, družbe iz filmske produkcije) ali pa ponujajo posebne vrste »korporacijskih dogovorov«. Gre za dopuščanje koncesije določeni vrsti podjetij ali pa je dopuščena samo posebna vrsta pravnih oseb.

2.2.3 FUNKCIONALNA DELITEV

Na prvi pogled so si davčne oaze sicer podobne, vendar ko jih podrobneje proučujemo, pridemo do ugotovitve, da se med sabo ločijo tudi po svoji funkcionalnosti. Tako so nekatere davčne oaze primernejše za določeno vrsto dejavnosti kot druge in lahko na podlagi svoje funkcionalnosti konkurirajo tudi med sabo, saj se vsaka od njih trudi pritegniti čim več kapitala iz različni virov in na različne načine, pri tem pa se prilagajajo trendom in izzivom sodobnega časa. Po funkcionalnosti je možno davčne oaze deliti na oaze primerne za bančništvo, zavarovalništvo, holdinge, sklade, e-trgovino, registracijo

² To pomeni, da obdavčujejo le prihodke ustvarjene znotraj davčne oaze.

³ Sporazum o izogibanju dvojnemu obdavčevanju je mednarodni sporazum med dvema državama, sklenjen z namenom, da izključi možnost dvakratnega obdavčenja. Sporazum je sestavljen tako, da se prizna davek, ki je že bil plačan v eni državi pri plačilu v drugi državi ter se s tem zniža ali celo ukine vsota davka, ki je bila plačana kot davek na izplačila, katera gredo iz ene države v drugo.

plovil, zavarovanje intelektualne lastnine, izvajanje posebnih oziroma specializiranih poslovnih storitev, registriranje licenc in druge (Šara, 2005, str. 15).

2.3 UPORABNIKI DAVČNIH OAZ

Uporabnost davčnih oaz je zelo široka, saj so te s svojimi storitvami in ureditvijo usmerjene k različnim poslovnim subjektom, ki v želji po plačilu najmanjših možnih davkov na legalen ali nelegalen način izkoriščajo ponujeno. Uporabnike davčnih oaz oziroma offshore centrov uvrščamo v dve skupini (Offshore Simple, 2010):

1. Posamezniki, med katere prištevamo:
 - prejemnike visokih prihodkov⁴,
 - dediče (ko gre za veliko premoženja pridobljenega z dedovanjem),
 - ekspatriate in imigrante⁵,
 - lastnike podjetij.

2. Korporacije, med katere prištevamo:
 - multinacionalne družbe,
 - konglomerate,
 - ladjarske družbe,
 - finančne institucije,
 - upravljalne družbe.

Korporacije sodijo med najpomembnejše uporabnike davčnih oaz, saj jim s strateško načrtanimi cilji in s poslovanjem preko offshore centrov uspeva vzdrževati visoko stopnjo konkurenčnosti pred ostalimi. Ustanavljanje in upravljanje holding družb, upravljanje z direktnimi investicijami, trženje industrijske lastnine, ustanavljanje družb za upravljanje zakladništva in zbiranje kapitala so področja na katerih pretežno delujejo velike korporacije. Večina korporacij v davčnih oazah vzpostavi tudi fizično prisotnost, kar se odraža v zgrajenih regionalnih sedežih, centrih za marketing, prodajo in administracijo, tovarnah, distribucijskih in transportnih centrih (Offshore Simple, 2010).

2.4 POZITIVNI IN NEGATIVNI UČINKI DAVČNIH OAZ

Učinki davčnih oaz so lahko pozitivni in negativni, pri čemer je povsem jasno, da zagovorniki le-teh govorijo oazam v prid, medtem ko nasprotujoča stran v offshore poslovanju vidi zelo malo pozitivnih učinkov in davčne oaze pojmuje kot pojav z negativnim predznakom.

⁴ Prejemniki visokih prihodkov so posamezniki kot so izumitelji, oblikovalci, lastniki intelektualne lastnine, športniki, umetniki, poslovneži.

⁵ Ekspatriati so posamezniki, ki živijo v stran od svojih domov in se nenehno selijo (na primer upokojeanci), medtem ko gre pri imigrantih za izseljence, ki so se za vedno izselili iz svoje matične države, v želji po boljši kvaliteti življenja ali iz poslovnih razlogov.

2.4.1 POZITIVNI UČINKI

Davčne oaze prinašajo pozitivne učinke, ki so v korist uporabnikov in v korist davčnih oaz samih (Peteršinek, 2006, str. 13):

- ustvarjena nova delovna mesta,
- razvoj poslovnih storitev kot so finančne, zavarovalniške, svetovalne, pravne in poštne storitve ter razvoj gostinstva in turizma,
- razvoj ostalih storitev s področja zdravstva, izobraževanja in podobno,
- povečan izvoz,
- pridobivanje tujih znanj, razvijanje novih tehnologij, usmeritev k inovativnosti,
- povečana kupna moč prebivalstva, ki je rezultat novih zaposlitev in opravljanja novih storitev in dejavnosti,
- povečanje proračuna davčne oaze iz naslova premij in ostalih ustanovitvenih stroškov družb, ustanovljenih v davčni oazi,
- povečanje premoženja fizičnih oseb in države.

Pozitivni učinki za uporabnike so predvsem (Miklič, 2008, str. 4):

- nižje davščine,
- enostavno poslovanje z zelo malo administracije in birokracije,
- nižji stroški poslovanja,
- tajnost zasebnih podatkov in bančnih računov.

2.4.2 NEGATIVNI UČINKI

Negativni učinki davčnih oaz so razpršeni v več smeri, predvsem lahko negativno vplivajo na davčne oaze same, na države iz katerih kapital »beži« in na države v razvoju. Negativni učinki na same davčne oaze so (Peteršinek, 2006, str. 14):

- evropske države, ki izpolnjujejo kriterije davčnih oaz, imajo predvsem težave pri priključevanju k EU, ker slednja ne dovoljuje davčnih oaz,
- možnost pranja denarja in drugih vrst kriminala,
- prihod tujega kapitala pomeni povečanje tuje lastnine in zmanjšanje domačega deleža v državi,
- davčne oaze lahko prinesejo tudi negativne posledice za domače storitvene dejavnosti, kot so bančništvo, zavarovalništvo, trgovina in druge.

Negativni učinki na države iz katerih kapital beži (Ošlaj, 2008):

- davčne oaze ustvarjajo gospodarske priložnosti, da se okoristijo na račun družbe, ki živi v tradicionalnih davčnih sistemih, s čimer v teh državah povzročijo zmanjšanje javnih prihodkov, ker se obdavčljivi prihodki in premoženje zadržuje v davčnih oazah,

- davčne oaze povzročajo davčno neenakopravnost, ker nekateri premožnejši posamezniki in podjetja svoji državi ne plačujejo davkov, čeprav so si v njih ustvarili premoženje, s čimer breme financiranja države prepustijo preostalim davkoplačevalcem, država sama pa je primorana k višanju davčnih stopenj, kar prizadene najbolj občutljive sektorje (zdravstvo, šolstvo).

Negativni učinki na države v razvoju so (Christensen in dr., 2005, str. 4-5):

- skrivni bančni računi odprti v davčnih oazah omogočajo bogati eliti in korporacijam, da se ti izognejo plačilu previsokega davka ali davka nasploh,
- multinacionalkam je omogočeno, da so s prelivanjem dobičkov v davčne oaze konkurenčnejše manjšim podjetjem, ki davke plačujejo v matični državi (v praksi to pomeni favoriziranje velikih podjetij pred majhnimi, multinacionalk pred državnimi in že uveljavljenih podjetij pred novo nastajajočimi),
- bančna tajnost in različne offshore storitve ponujajo možnost pranja denarja s čimer se lahko financira politična korupcija, trgovanje z orožjem in drogo, izvajajo se lahko goljufije in poneverbe,
- davčne oaze prispevajo k nestabilnosti finančnih trgov (države v razvoju so zaradi tega prisiljene vzdrževati visoke denarne rezerve) in povečujejo možnost za nastanek globalne finančne krize.

3 SELITEV V DAVČNO OAZO

Eden izmed glavnih ciljev poslovnih subjektov je biti gospodarsko konkurenčen ostalim subjektom v panogi. Ta cilj je v veliki meri odvisen od velikosti davkov, ki jih mora podjetje ali posameznik plačati davčni upravi v svoji državi. Vse večja konkurenca med tradicionalnimi davčnimi sistemi in davčnimi oazami daje tem subjektom možnosti izogibanja davkom (ang. *tax avoidance*) ali davčnega načrtovanja (ang. *tax planning*). S tem se na zakonit način izognejo plačilu davka ali izkoristijo katero od drugih ugodnosti. Vse kar morajo storiti je to, da temeljito preučijo vse opcije, izberejo najbolj primerno in preselijo svoje poslovanje ter kapital v ugodno davčno oazo. Sama »ponudba« davčnih oaz se je zaradi številnih pritiskov v zadnjem desetletju zelo spremenila, še vedno pa obstaja kar nekaj območij, ki jih je možno izkoristiti. Bodisi zaradi nesprejetih mednarodno veljavnih davčnih standardov bodisi sprejetih, a neimplementiranih.

V teoriji je davčno načrtovanje opredeljeno kot postopek, s katerim se analizira poslovanje davčnega zavezanca in naredi davčna konstrukcija, ki davčnemu zavezancu omogoči zmanjšanje ali odpravo davčnega bremena. Seveda pa mora za tovrstno načrtovanje obstajati neka pravna podlaga (Mesar, 2004, str. 8). Pravno podlago za zakonito davčno izogibanje je mogoče najti v »pravnih prazninah« davčnih zakonov, ki posameznim davčnim zavezancem omogočajo plačilo davka v manjšem znesku kot sicer ali pa izognitev plačilu. Davčno načrtovanje, ki je izvedeno z uporabo zakonitih metod in sredstev ni mogoče enačiti z davčno utajo, ki je kaznivo dejanje (Drobnič v: E-računovodstvo, 2009). Davčno načrtovanje se ponavadi izvaja v več korakih in sicer (Šešok, 2002, str. 10-12):

1. korak: spoznavanje poslovnega subjekta in njegovega poslovanja
2. korak: izdelava davčne konstrukcije
3. korak: izvedba davčne konstrukcije in preizkus njene izvedljivost

Odločitvi za selitev v davčno oazo botrujejo številni razlogi, ki pripeljejo poslovni subjekt do stopnje, ko začne proučevati vse pomembne dejavnike povezane s samimi oazami. Sočasno s proučevanjem teh dejavnikov subjekt preverja, kakšne offshore formacije lahko ustanavlja in izvaja v neki davčni oazi, ter katere podporne in samostojne storitve mu bodo s selitvijo omogočene. Če je bilo davčno načrtovanje uspešno izvedeno, potem se lahko poslovni subjekti nadejajo določenih prednosti offshore poslovanja.

3.1 RAZLOGI ZA SELITEV V DAVČNO OAZO

Razlogov, ki vplivajo na odločitev posameznikov in gospodarskih družb za davčno načrtovanje in selitev v davčno oazo je lahko več. Med glavne razloge pa lahko prištevamo naslednje (Global Money Consultants, 2010):

- brezplačna nakazila dobičkov in kapitala (brez zaračunavanja provizij),
- dostopnost davčnih sporazumov,

- bančna tajnost (tajnost podatkov o bančnih računih in o lastnikih računov),
- razpoložljivost offshore strokovnjakov in specialistov,
- okrepljena zasebnost (zaščita pred razkritjem osebnih podatkov),
- oprostitev carine in uvoznih dajatev,
- kooperativne vlade (vlade davčnih oaz podpirajo offshore poslovanje s sprejemanjem ugodnih predpisov in ponujanjem različnih spodbud),
- pravična obravnava (zagotavljanje pravične oziroma enakopravne obravnave vseh poslovnih subjektov in v vseh primerih),
- obdavčitev tujih prihodkov po načelu teritorialnosti,
- nedotakljivost pogodb (onemogočeno poseganje v vsebino),
- spodbude za tuje naložbe (v obliki privlačnih finančnih ugodnosti),
- višji letni donosi in dobički (zaradi zmanjšanja obdavčitve),
- razpoložljivost in prilagodljivost bančnih ustanov,
- zmanjšana obdavčitev,
- politična stabilnost (beg iz politično nestabilnih držav v stabilne davčne oaze).

3.2 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA IZBIRO DAVČNE OAZE

Ustreznost davčne oaze za opravljanje offshore poslovanja je odvisna od več različnih dejavnikov. Kot sem že omenil na začetku drugega poglavja, so nekatere davčne oaze primernejše za bančno poslovanje, druge za zavarovalništvo, tretje so primernejše za ustanavljanje holdingov, za upravljanje skladov in tako naprej. Potrebno je omeniti, da se na področju davčnih oaz dogajajo nenehne spremembe in zaradi tega ne obstaja trdna garancija, da bo oaza, v kakršno je subjekt vstopil, v takšni obliki in ureditvi obstajala še desetletja. Iz česar sledi, da se mora pred vstopom na takšno področje sprejeti določen riziko, ki se pa lahko v prihodnosti pozitivno obrestuje.

Ko se subjekti soočijo z izbiro najbolj primerne in ugodne davčne raja, morajo sami oziroma s pomočjo za davčne oaze specializiranih davčnih svetovalcev preučiti naslednje dejavnike (Barber, 2007, str. 54 - 55; Miklič in Zaman, 2008, str. 234):

1. Davčna struktura

Davčna struktura je najpomembnejši dejavnik. Poznamo več vrst davčnih oaz in sicer, obstajajo davčne oaze, ki so popolnoma brez davkov, oaze za prihodke iz tujih virov, države z davčnimi sporazumi in davčne oaze za posebne namene. Običajno imajo davčne oaze tudi dva davčna sistema, eden velja za lokalna podjetja, drugi pa za podjetja, ki poslujejo offshore. Za bodočo offshore stranko je pomembno, da ve kateri davki vplivajo na njegovo bančno dejavnost in kateri so predpisani za vrsto družbe, ki jo ustanavlja (Kruhar Puc, 2007, str. 72).

2. Politična in gospodarska stabilnost

Na ta dejavnik je treba biti pozoren, ker ponavadi vpliva tudi na ostale dejavnike. Svojo vlogo v zvezi s tem dejavnikom velikokrat odigra tudi tradicija (Bjegović, 1999, str. 66). Davčna oaza mora biti varna, brez večjih političnih pretresov, zagotovljeni morata biti zaupnost in družbena stabilnost. Primer takšne davčne oaze je Švica (Kruhar Puc, 2007, str. 73). V primeru, da v državi davčne oaze izbruhne vojna, pride do gospodarskega zloma ali kakršnihkoli drugih nepredvidljivih situacij, lahko posamezniki in pa korporacije utrpijo zelo veliko finančno škodo (Miklič in Zaman, 2008, str. 234).

3. Stroški ustanovitve

Davčne oaze ustvarjajo nek stalen prihodek iz offshore poslovanja z zaračunavanjem stroškov ustanovitve podjetja. Obstajajo tudi »stroški prisotnosti«, kot so letni davek ali pristojbina uradnega naslova, lokalni agent in direktor. Posamezni stroški se razlikujejo od oaze do oaze (Bjegović, 1999, str. 63). Pred vstopom v davčno oazo se je potrebno zavedati, da so kljub ostalim ugodnostim stroški, kot so stroški registracije, administracije in ostalih storitev, lahko sorazmerno visoki.

4. Devizne kontrole

Omejevanje prostega pretoka sredstev med državami je oblika vladnega nadzora. Gre za omejevanje, ki je neugodno za vsakogar, ki želi voditi svoje posle v državah s tovrstnim nadzorom. Najresnejši finančni centri in davčne oaze nimajo deviznih kontrol, ki bi vplivale na offshore poslovanje (Kruhar Puc, 2007, str. 73).

5. Davčni sporazumi

Pred vstopom v davčno oazo je potrebno obvezno preveriti situacijo glede sklenjenih sporazumov med davčno oazo v katero se vstopa in državo iz katere prihaja bodoči investitor. Obstajajo namreč oaze, s sklenjenimi davčnimi sporazumi in tiste brez. Najpogosteje gre za sporazum o izogibanju dvojnemu obdavčevanju (TIEA - *Tax Information Exchange Agreement*⁶). Večina teh sporazumov prav tako vsebuje klavzulo, ki omogoča vladam obeh podpisnic, da med sabo izmenjujeta davčne informacije.

6. Odnos vlade

Vlade davčnih oaz so različno politično naravnane, kar pomeni, da lahko pozitivno ali negativno vplivajo na offshore poslovanje. Kot primer negativno naravnane vzemimo vlado s progresivnimi načrti, ki želi po eni strani narediti vse, da pritegne tuje vlagatelje, po drugi pa si lahko prizadeva povečati proračun namenjen za socialne programe, kar lahko privede do višjega obdavčenja v prihodnosti. Zato je potrebno biti pri izbiri davčne oaze osredotočen na tiste, ki z različnimi ukrepi spodbujajo offshore poslovanje.

⁶ Sporazum o izmenjavi podatkov davčne narave je dvostranski sporazum, ki se sklene med dvema državama s ciljem formalne ureditve izmenjave informacij povezanih z davki.

7. Moderna zakonodaja o podjetjih

Tudi med samimi davčnimi oazami obstaja huda konkurenca, zato so bile številne davčne oaze primorane modernizirati svoje zakonodaje o podjetjih in postopke ustanavljanja tako, da lahko tekmujejo med sabo. Običajna izbira oblike podjetja v offshore državi je IBC (ang. *International business company – mednarodna gospodarska družba*), ki je zasnovana za uporabo v davčnih oazah s strani nerezidentov in je v večini primerov oproščena plačila davkov (Kruhar Puc, 2007, str. 74). Kot primer velja omeniti davčno oazo Belize, kjer njihov zakon o gospodarskih družbah temelji na sodobnih pravnih temeljih in omogoča ustanavljanje IBC podjetij ter zagotavlja visoko stopnjo zaupnosti. Od nerezidentov se zahteva, da morajo imeti zastopnika in sedež podjetja v davčni oazi ter ne smejo poslovati oziroma trgovati s samo davčno oazo, lahko pa uporabljajo infrastrukturo in zaposlujejo lokalno delovno silo za potrebe opravljanja poslov. S tako zakonodajo je omogočeno davčno načrtovanje, mednarodno financiranje, zaščita imetja in investiranje. Treba je omeniti, da večina davčnih oaz pri oblikovanju svoje zakonodaje uporablja novosti in prednosti zakonodaj ostalih uspešnih oaz. Kot osnova je večini služil na Deviških otokih leta 1984 sprejeti *International Business Companies Act*⁷.

8. Komunikacije in transport

Večina davčnih oaz ima dandanes zelo dobre transportne in komunikacijske povezave. Predvsem razvitost komunikacijske infrastrukture je tisti dejavnik, ki lahko vpliva na cenejše, hitrejšo in kakovostnejše poslovanje preko davčnih oaz. Poslovni subjekti od davčnih oaz pričakujejo dobre povezave, še posebej z največjimi finančnimi središči. Večina poslovanja v času moderne informacijske tehnologije že poteka elektronsko, tudi samo ustanovitev podjetja v davčni oazi je mogoče izvesti preko številnih »offshore spletnih servisov«, s čimer vodenje mednarodnih poslov brez fizične prisotnosti v sami davčni oazi ne predstavlja večjih ovir in zapletov.

9. Bančne, strokovne in podporne storitve

Poslovanje v davčnih oazah je odvisno od številnih podpornih, strokovnih in bančnih storitev. Tako morajo svojim strankam nuditi pravne in svetovalne službe, računovodske in revizijske storitve. Pomembno je, da je vsa infrastruktura, ki je neposredno ali posredno povezana z dejavnostjo, dobro razvita in servisirana. Banke morajo omogočati celovite storitve po standardih modernega bančništva. Banke iz davčnih oaz imajo dokaj liberalna pravila poslovanja, prav tako pa je pomembna visoka stopnja zaupnosti informacij glede strank in njihovih računov (Miklič in Zaman, 2008, str. 234).

⁷ IBC Act je zakonski predpis Britanskih deviških otokov, ki je omogočal ustanovitev IBC podjetij na svojem ozemlju. Bistvo zakona je bila prepoved poslovanja družbe z lokalnim prebivalstvom in s tem spodbujeno mednarodno poslovanje. V zameno spoštovanja zakonskih določb je bila družba oproščena vseh oblik obdavčenja na teritoriju Britanskih deviških otokov (Wikipedia, 2010).

10. Pravni sistem

V osnovi se pravni sistemi davčnih oaz ločijo na davčne oaze z angleškim običajnim pravom (ang. *English Common Law*) in davčne oaze s civilnim pravom (ang. *Civil Law*). Uporabniki se morajo pred vstopom v davčno oazo zavedati prednosti in slabosti obeh sistemov in izbrati oazo, ki deluje na osnovi njim primernejšega pravnega sistema.

11. Tajnost in zaupnost

Bančna tajnost je pravno načelo, na podlagi katerega banke ne smejo organom in oblastem posredovati informacij glede osebnih podatkov in bančnih računov svoji strank, razen v določenih primerih, ko gre za kazniva dejanja. Nekatera področja imajo prav tako predpisane visoke kazni za primere kršitev tajnosti, vendar pa zaupnost ne pomeni nujno tudi tajnosti, zato je pred odhodom v davčno oazo koristno spoznati predpise, ki urejajo tajnost bančnih podatkov. Od samih davčnih oaz pa je odvisno, kateri podatki o gospodarskih družbah bodo razkriti in komu. Nekatera področja zahtevajo javnost podatkov o dejanskem lastniku, direktorju, delničarju, medtem ko gredo nekatera še dlje in na primer predpisujejo revizijo letnega obračuna, ki mora biti dostopna javnosti (Bjegović, 1999, str. 65 – 66).

12. Spodbude in priložnosti za naložbe

Davčne oaze ponujajo številne privlačne finančne ugodnosti, ki pritegnejo posameznike in korporacije na ta območja. Nekateri izmed teh držav spodbujajo »onshore« naložbe v razvite države, ker želijo ustvariti dodatna delovna mesta in spodbuditi domače gospodarstvo. Te spodbude se ponavadi kažejo v obliki davčnih oprostitev, donacij in posojil (Kruhar Puc, 2007, str. 77 – 78).

13. Lokacija in jezik

Lokacija davčne oaze je dejavnik, kateremu naj bi pri davčnem načrtovanju posvečali najmanj pozornosti, predvsem zahvaljujoč modernim načinom komunikacije. Tudi jezik je eden izmed dejavnikov, ki uporabnikom ne bi smel povzročati večjih težav. Imajo pa pri izbiri davčne oaze večjo možnost angleško govoreča območja oziroma tista, kjer je domači ali uradni jezik eden izmed svetovnih jezikov.

3.3 OFFSHORE FORMACIJE IN STORITVE

Vzpostavitev offshore prisotnosti v neki davčni oazi se lahko izvede na več načinov, pri čemer lahko poslovni subjekti izbirajo med različnimi oblikami offshore podjetij in podpornimi storitvami. Izbira posamezne formacije ali storitve je odvisna od vrste dejavnosti, ki jo neki poslovni subjekt želi opravljati oziroma jo že izvaja.

3.3.1 OFFSHORE FORMACIJE

Uporabniki davčnih oaz se odločajo med naslednjimi formacijami (Coldwell, 2010):

1. **Offshore podjetja** – so najpogostejša oblika vključitve v offshore poslovanje. Z ustanovitvijo offshore podjetja je v kombinaciji z omejeno odgovornostjo in davčnimi oprostitvami zagotovljena zaupnost vseh podatkov poslovne narave. Podjetjem ni potrebno plačevati davka na promet in dohodek, kar dolgoročno prinaša koristi in odtehta stroške ustanovitve takšnega podjetja. Ker ni obdavčenja ni potrebno računovodstvo, prav tako v večini primerov ni revizij.
2. **Trust** – je neke vrste sporazum. Gre za poseben dogovor med tremi strankami:
 - *Ustanovitelj* je nekdo, ki prenese svoje premoženje (skladi, delnice, nepremičnine) na trust. Po prenosu na trust slednjega ni mogoče več preklicati. Ko upravitelj prenese vso premoženje lahko povsem legalno trdi, da ga ne poseduje.
 - *Skrbnik* je družba ali posameznik, kateremu je ustanovitelj s prenosom premoženja zaupal upravljanje trusta. Uradno je skrbnik neodvisen od ustanovitelja in ima vse pravice ter polno kontrolo nad vodenjem trusta, vendar neuradno skrbniki vedno delujejo po navodilih ustanovitelja, prav tako pa lahko po dogovoru med skrbnikom in ustanoviteljem slednji obdrži popolno kontrolo.
 - *Prejemnik* je oseba ali več oseb, ki so končni prejemniki premoženja iz trusta, pri čemer je lahko prejemnik tudi ustanovitelj trusta. Vse pravice prejemnikov se določijo pred začetkom vzpostavitve trusta in jih ni mogoče spreminjati ali preklicati. Prejemnik lahko redno prejema plačila iz sklada (v obliki obresti) ali pa mora počakati na iztek trusta in takrat prejme vsa sredstva ter plačila v celoti.

Prednosti te oblike poslovanja so, da lahko ustanovitelj prenese premoženje in povsem zakonito razglaša, da ni njegovo. Premoženje, ki pripada trustu ne more biti zaseženo, prav tako potencialni dediči ne morejo terjati sredstev iz trusta in kar je najpomembnejše, trusti so izvzeti iz obdavčenja. Kot negativne pa lahko štejemo omejeno trajanje, in pa da so prejemniki dolžni plačevati davek na izplačila iz premoženja in nenadomestljivost skrbnika.

3. **Holding** – je družba, ki upravlja in financira hčerinska podjetja, ki niso locirana v davčnih oazah, medtem ko se dobički stekajo v davčno oazo in v večini davčnih oaz niso obdavčeni. Razen fiksnih dajatev nimajo holdingi v oazah nobenih davčnih obveznosti, pri čemer pa morajo upoštevati določilo, da poslovanje v davčni oazi ni dovoljeno in da je tovrstna offshore forma namenjena samo upravljanju hčerinskih podjetij v tujini (Miklič in Zaman, 2008, str. 239).

4. **Fundacija** – je formacija, pri kateri je bistvenega pomena varstvo ustanoviteljevega premoženja. Nima dejanskih lastnikov, ker z njo upravlja upravni odbor, kar predstavlja varovalko v primeru bankrota, razveze ali zahtev tretjih oseb. Fundacija se ne ustanovi z namenom poslovanja, temveč za upravljanje in varovanje lastnega premoženja in je dokaj podobna trustu.
5. **Hedge skladi** – so investicijski skladi, pri katerih gre za alternativno obliko vlaganja, saj se več sredstev kot so delnice in obveznice nalagajo v surovine, terminske posle in podobno. Gre za kolektivne oblike naložb z manj nadzora in omejitvev. Hedge skladi registrirani v davčni oazi ne zahtevajo nobenih poročil glede investitorjev, izključni nadzor ima ustanovitelj sklada.

3.3.2 PODPORNE STORITVE

Za tekoče izvajanje poslovanja zgoraj omenjenih offshore formacij so potrebne tudi podporne storitve. Med najpogostejše prištevamo (Coldwell, 2010):

- *Virtualna pisarna* je storitev, ki omogoča vzpostavitev poslovnega naslova, na katerega prihajajo pošiljke in elektronska pošta, kjer se sprejemajo klici ter opravljajo druge storitve, ki jih nudi klasična pisarna, pri čemer ni potrebna fizična prisotnost uporabnika.
- *Bančni račun* se lahko odpre v okviru samostojne storitve ali skupaj z registracijo ene izmed offshore formacij, pri čemer je bolj priporočljiva slednja možnost. Offshore podjetja so skupaj s svojimi računi izvzeta iz obdavčitve v večini davčnih oaz. Prednosti offshore bančnega računa so, da se ne preverja kreditna zgodovina računa, omogočeno je internetno bančništvo, možnost uporabe čekov in debetnih kartic z visokimi dnevnimi limiti.
- *Poslovni račun* odprejo podjetja, ki se ukvarjajo z e-trgovino. Tovrstni račun zagotavlja hitrejše plačilne transferje med stranko in trgovcem, s čimer trgovci povečujejo prodajo in zadovoljstvo kupcev. Prenos plačila poteka s pomočjo kreditnih kartic preko varovanih plačilnih spletnih strani.
- *Spletno gostovanje* je storitev, s katero je omogočeno gostovanje spletne strani v offshore področju, s čimer se je možno izogniti nadzoru nad serverji in bazami podatkov strank s strani domačih oblasti in davčnih organov.

Zelo priljubljena storitev je tudi *registracija letal in plovil*. Ladjarskim podjetjem, ki plujejo pod zastavo davčno ugodnejše jurisdikcije prinaša ta storitev ogromno prednosti. Za zasebnike je posebej privlačna zaradi tajnosti lastništva, ugodnejše davčne zakonodaje, cenejšega nakupa plovila in tajnosti sredstev, s katerimi je bilo plovilo kupljeno. Podobno velja za zračna plovila (Valant, 2006).

3.3.3 OFFSHORE LICENCIRANJE

Davčne oaze ponujajo tudi različne vrste licenciranja, odvisno od zahtev in vrste poslovanja poslovnega subjekta. Vsem licencam je skupno, da je potrebno biti pazljiv pri njihovi izbiri, saj številna podjetja preko spleta ponujajo lažne licence. Poslovanje podjetij, ki pridobijo veljavne licence v večini primerov poteka elektronsko, njihovi dobički pa ostajajo neobdavčeni. Uporabniki lahko v davčnih oazah pridobijo naslednje licence (Coldwell, 2010):

- *Bančna licenca* omogoča zakonito opravljanje katerokoli bančne dejavnosti.
- *Licenca za upravljanje s kapitalom* je podobna bančni licenci. Omogoča vlaganje, prejemanje in upravljanje skladov tretjih oseb.
- *Licenca za elektronsko plačevanje* je zelo uporabna za podjetja, ki se ukvarjajo z elektronsko prodajo.
- *FOREX⁸* je licenca, ki jo uporabljajo podjetja, katera se ukvarjajo s trgovanjem tujih valut.
- *Licenca za izterjavo* omogoča izterjavo in vpogled v dolžnikovo premoženje.
- *Zavarovalniška licenca* omogoča izvajanje vseh vrst zavarovalnih poslov.
- *Licenca za igre na srečo* vsebuje vsa dovoljenja in pooblastila za podlicenciranje ter izvajanje iger na srečo (igre so izvzete iz obdavčenja in niso vodene pod vplivom nobenih vladnih uredb).
- *Univerzitetna licenca* daje možnost izvajanja univerzitetne dejavnosti.
- *Farmaceutska licenca* omogoča distribucijo farmacevtskih izdelkov.

3.4 PREDNOSTI USTANOVITVE OFFSHORE PODJETJA

Davčne oaze omogočajo, da posamezniki in podjetja zamenjajo klasično poslovanje z offshore poslovanjem, pri čemer jim ponujajo številne prednosti. Na potencialnih uporabnikih pa leži odločitev ali bodo te prednosti izkoristili. Prednosti, ki jih ponuja ustanovitev offshore podjetja morajo biti izkoriščene v pravi meri, predvsem pa pravočasno zaradi hitro spreminjajočega se davčnega okolja. Med najpomembnejšo prednost sodi zmanjšanje davčne obveznosti, kar pa v velikih primerih privede do zmotnega razmišljanja in sicer, da so davčne oaze namenjene zgolj utaji davkov in pranju denarja. Vsekakor imajo davčne oaze tudi prednosti, med katere prištevamo naslednje (Kruhar Puc, 2007, str. 68; Barber, 2007, str. 33):

- možnosti vlaganja v različna podjetja,
- različne strategije odlaganja davkov,
- trdna zaščita sredstev,
- povečana zasebnost in prilagodljivost offshore bančništva,

⁸ Foreign Exchange Market – FOREX je skupni trg, na katerem se kupujejo in prodajajo različne vrste denarja ali različne valute. Gre za največji finančni trg na svetu, ki deluje s pomočjo globalne mreže bank, družb in posameznikov, ki z razliko od drugih trgov nima fizične lokacije in poslujejo neprekinjeno 24 ur na dan (MGFOREX, 2010).

- precej visoki donosi iz naložb in obrestne mere,
- občutno nižji davki in davčne stopnje,
- izogibanje valutnim omejitvam in razpršenost valut,
- več in boljše poslovne priložnosti,
- visoka stopnja zaščite in varnosti bančništva in naložb,
- najvišja možna stopnja osebne in finančne zasebnosti oziroma anonimnosti,
- možnost uveljavljanja pravic in svoboščin zaradi stvari, ki zakonito izboljšujejo varnost in finančni položaj posameznika,
- možnost izogiba razkritju kakršnekoli pripadnosti (politična, nacionalna, verska),
- fizična lokacija stranke ostane tajnost,
- možnost hitrega in enostavnega dostopa do offshore sredstev,
- in druge.

Kot prednosti offshore podjetij pa eden izmed številnih obstoječih offshore spletnih servisov izpostavlja (Coldwell, 2010):

- anonimnost,
- potek storitev preko odvetnikov,
- najvišja stopnja varstva zasebnosti,
- legalna davčna oprostitev,
- neobdavčenje katere koli vrste dohodka,
- brez računovodskih zahtev in stroškov,
- brez zahtev po poročanju,
- brez revizij,
- brez zahtev glede poslovne usmerjenosti in finančnega položaja,
- posli se lahko sklepajo in izvajajo na mednarodni ravni,
- in druge.

Mnoge izmed zgoraj naštetih koristi pomenijo za potencialne stranke offshore poslovanja neke vrste »varovalke« v primeru, da pride do nepredvidenih situacij, kot so zlom gospodarstva in najpomembnejših finančnih ustanov. Na obnašanje in delovanje »offshore pribežnikov« vsekakor vpliva tudi izginjajoča finančna in osebna zasebnost, diskriminacija, nerazumevajoče vlade in davčni organi, nevarnost kriminala in okrnjene civilne svoboščine. Vse te nevarnosti rezultirajo v izkoriščanju prednosti, ki jih prinaša poslovanje v davčnih oazah.

4 ZLORABE DAVČNIH OAZ IN PROTIUKREPI

Ena izmed šibkih točk davčnih oaz je možnost njihove zlorabe, predvsem v nezakonite namene. Izkoristi jih lahko praktično vsakdo, od fizičnih oseb do pravnih oseb, kakor tudi kriminalne združbe in ostali subjekti z interesom zlorabe. Davčne oaze se po eni strani zavedajo, da jih nekatere tuje družbe in pa posamezniki zlorablajo v nezakonite namene, vendar so zaradi pozitivnih učinkov, ki jih offshore poslovanje prinaša pripravljene spregledati negativne plati tovrstnega poslovanja. Posledično se pozitivne lastnosti davčnih oaz lahko kaj hitro spremenijo v negativne, ko se oaze začno izkoriščati v nezakonite namene (Grobovšek, 2009, str. 40). Davčne oaze je možno zlorabiti na več načinov. Med najpogostejši zlorabi sodita davčna utaja in pranje denarja, ki povzročata ogromen davčni primanjkljaj, povečujeta stopnjo korupcije in kriminalnih dejavnosti ter na tak način kličeta po ukrepanju številnih mednarodnih organizacij.

4.1 NEZAKONITA DAVČNA EVAZIJA ALI DAVČNA UTAJA

Nezakonita davčna evazija ali davčna utaja je ena izmed možnih zlorab davčnih oaz, ki v sodobnem kapitalističnem času predstavlja resen problem tako v najbolj razvitih kot tudi v manj razvitih državah in državah v razvoju. Pojem davčne utaje ali nezakonite davčne evazije (ang. *tax evasion*) se pogosto neupravičeno enači z davčnim načrtovanjem in izogibanjem plačilu davka (»zakonito davčno evazijo«).

Izogibanje plačilu davka je dopustno oziroma legalno ravnanje davčnih zavezancev, usmerjeno v zmanjševanje njihove davčne obveznosti, s katerim se ne kršijo zakonske določbe, vendar so takšna ravnanja v nasprotju z namenom zakona in nesprejemljiva, kakor tudi nelegitimna. *Davčna utaja* pa pomeni namerno, nezakonito in nedopustno ravnanje, kjer davčna obveznost sploh ni plačana ali ugotovljena, zato ker davčni zavezanec ni spoštoval določb in načel davčnega prava (Drobnič v: E-računovodstvo, 2009). Vzroki za davčno utajo so lahko različni (Bencik, 2008, str. 7-8):

- *Davčna utaja iz malomarnosti* nastane, ko davčni zavezanec ve oziroma bi moral vedeti, da obstaja davčna obveznost, saj je ta nedvoumno zakonsko opredeljena.
- *Davčna utaja na podlagi pravno nedoločno opredeljene davčne obveznosti* je bolj redka oblika utaje. Glavni razlog za njen nastanek je v nedorečenem stališču davčnega organa ali finančnega ministrstva o davčni obveznosti, ki ni bila uradno objavljena in je zato davčni zavezanec ne pozna.
- *Naklepna davčna utaja* nastane takrat, ko davčni zavezanec ve za davčno obveznost, a je klub temu ne poravna. Pri tem obstaja naklep za pridobitev protipravne premoženjske koristi. Med naklepne davčne utaje lahko prištevamo primere, ko gre za opustitev vložitve davčne napovedi, za navajanje neresničnih podatkov, goljufivo samoobdavčitev in podobno.

Raven davčnih utaj je odvisna od višin kazni, ki jih določajo kazenski zakoniki in od učinkovitosti davčnih uprav. Za kako hud prekršek gre v primeru davčne utaje je odvisno od posamezne države. Ekstremen primer je na primer Kitajska, kjer je lahko kazen tako huda, kot smrtna kazen. Čisto nasprotje predstavlja Švica, kjer se veliko primerov davčnega utajevanja obravnava kot civilno-pravne zadeve. O teh primerih namreč odločajo davčna in ne kazenska sodišča, zato vložitev davčne napovedi z neresničnimi podatki v Švici ni nujno kaznivo dejanje (Wikipedia, 2010).

4.2 PROBLEM PRANJA DENARJA

Pranje denarja predstavlja enega večjih mednarodnih problemov v zvezi z organiziranim kriminalom, saj naj bi po predvidevanjih IMF skupni obseg opranega denarja v svetu izraženega v BDP znašal med 2 in 5 % svetovnega BDP. Točno oceno količine opranega denarja je zaradi nezmožnosti lociranja nemogoče podati, vsekakor pa gre za ogromne vsote denarja.

Pranje denarja je nezakonito in kaznivo dejanje, s katerim se spremeni dejanski izvor nezakonito pridobljenih sredstev na način, da izpadejo ta sredstva kot zakonito pridobljena sredstva. Nezakonito pridobljen denar, ki izvira iz nelegalne trgovine (mamila orožje, organi) in drugih nelegalnih ravnanj želijo kriminalni subjekti čim manj opazno preko računov odprtih v davčnih oazah prenesti v denarni obtok in ga nato investirati v povsem legalne posle. S tem izbrišejo sledi, ki bi pripeljale do zločina in storilca. Namen pranja denarja je prikritje kriminalne narave denarja ali pa prikritje denarja pred carinskimi in davčnimi organi ter izognitev pred kontrolo menjave (Plantan, 1999, str. 32).

V današnjem času se s pranjem denarja ukvarjajo spretni posamezniki in združbe, ki izkoriščajo trende, kot so globalizacija svetovne ekonomije, razvoj mednarodnega finančnega sistema, tehnološki napredek in liberalizacija kapitalskih trgov. Še posebej ranljive so ekonomije z razvijajočimi finančnimi centri, kjer nimajo vzpostavljene zadostne kontrole nad pranjem denarja. Pralci denarja so pozorni na razlike med državami glede politike, ki jo vodijo v zvezi s pranjem denarja. Na podlagi teh razlik selijo in preseljujejo svoja omrežja v države in finančne sisteme, kjer se izvajajo neučinkoviti protiukrepi. Proces pranja denarja poteka v treh fazah (FATF-GAFI, 2010):

1. **Plasma** (ang. *placement*) je začetna faza v kateri pride do prenosa nezakonito pridobljenih sredstev v finančni sistem. To je možno doseči z »razbijanjem« večjih vsot denarja na manjše vsote, ki se neposredno deponirajo na račune, v večini primerov odprte v davčnih oazah.
2. **Stratifikacija** (ang. *layering*) je faza v kateri gre za pretvorbo sredstev od njihovega nezakonitega izvora, kar se opravi s pomočjo izvršitve določenega števila transakcij preko različnih bančnih računov odprtih v davčnih oazah in z uporabo različnih finančnih instrumentov. Uporaba razpršenih bančnih računov namenjenih za pranje denarja je še posebej pogosta v jurisdikcijah, ki ne

sodelujejo v boju proti pranju denarja. S posredovanjem legalnih ali fiktivnih družb, anonimnim vlaganjem preko posrednikov in podobno, se prikrijejo sledi ter onemogoči identifikacija pralca denarja (ang. *money launderer*).

3. **Integracija** (ang. *integration*) je končna faza v procesu pranja denarja v kateri se nezakonito pridobljena sredstva ponovno vnesejo v legitimni gospodarski sistem, kjer se oprana sredstva pomešajo z ostalimi legalnimi sredstvi. Pralec denarja se v tej fazi odloči kam bo vložil oziroma investiral oprana sredstva.

Pralci denarja se pri pranju denarja poslužujejo različnih tehnik. Pomembno vlogo pri izbiri lahko odigra tudi vrednost premoženjske koristi, ki jo je potrebno oprati in oblika, v kateri se nahaja. Med najpogostejšimi oblikami pranja denarja najdemo naslednje tehnike (Grobovšek, 2009, str. 44-46):

- tihotapljenje gotovine, ki pomeni ilegalen prenos gotovine v državo, kjer se položi na račun offshore banke, katera zagotavlja visoko stopnjo bančne tajnosti in elektronsko upravljanje z pretihotapljenimi sredstvi,
- navidezno zadolževanje je metoda pri kateri gre za najemanje kreditov iz katerih se financirajo legalni posli,
- uporaba črnih skladov v primeru korupcijskih ravnanj, ko offshore družba kateri ni potrebno voditi računov, izstavi dajalcu podkupnine lažni račun za storitve, ki nikoli niso bile opravljene,
- uporaba »fiktivnih družb« kot so shell družbe⁹, katerih edina funkcija je nudenje zatočišča nelegalno pridobljenemu denarju,
- uporaba igralnic in zabavišnih centrov, kjer se porabi nelegalno pridobljen denar in uporaba menjalnic, kjer se umazan denar pretvori v druge valute.

Pranje denarja prinaša številne negativne makroekonomske posledice (Quirk, 1997, str. 7), kot so: negativen vpliv na zakonite finančne transakcije, spremembe pri povpraševanju po denarju, povečana nestabilnost mednarodnih kapitalskih tokov in menjalnih tečajev. Uspešno izvedeno pranje denarja lahko ogrozi demokracijo, še posebej v državah, ki so v fazi prehoda v demokratični sistem. Bistveno pa je, da je pranje denarja povezano z osnovno kriminalno dejavnostjo, ki jo je ustvarila in posledično omogoča nadaljevanje kriminalnih dejavnosti iz katerih izhaja (FATF-GAFI, 2010).

4.3 PROTIUKREPI

Mnoge davčne oaze igrajo pri realizaciji procesa pranja denarja ključno vlogo, zato lahko njihove značilnosti in funkcije smatramo kot skupek uporabnih postopkov za potrebe

⁹ Shell družba (ang. *shell corporation*) je fiktivno podjetje, ki dejansko ne izvaja nobenih poslov in je brez premoženja. Takšna podjetja niso nezakonita in se lahko uporabljajo tudi v povsem legalne namene, vendar večinoma služijo kot eden izmed načinov utajevanja davkov. Tako mnoge firme poslujejo preko shell podjetij ustanovljenih oziroma registriranih v davčnih oazah, pri čemer ne rabijo matični državi poročati o višini dobičkov, ustvarjenih s transakcijami preko shell podjetij.

pranja denarja, kakor tudi za izvajanje nekaterih vrst kaznivih dejanj, kot je na primer nezakonito davčno utajevanje. Posledično so takšne davčne oaze podvržene različnim pritiskom mednarodne skupnosti in protiukrepom mednarodnih organizacij.

4.3.1 OECD

OECD je mednarodna organizacija, ki združuje gospodarsko najrazvitejše države na svetu. Eno izmed prednostnih področij delovanja OECD predstavlja davčno področje. Po mnenju OECD izogibanje davkom in davčne utaje ogrožajo javnofinančne prihodke držav. Samo v ZDA naj bi davčne utaje letno prinesle okoli 100 milijard USD javnofinančnih izgub, ki pomenijo zmanjšanje sredstev namenjenih za vzdrževanje infrastrukture in izvajanje storitev v zdravstvu, šolstvu in drugje. Zaradi tega so bile davčna transparentnost, izmenjava informacij in boj proti davčnim utajam ključne teme na vrhah G20 po nastanku krize. Sam začetek ukrepanja OECD pa predstavlja srečanje skupine G7 v Lyonu leta 1996 na temo odpravljanja škodljivih davčnih praks in davčnih oaz. Ta razprava je bila povod za leta 1998 objavljeno poročilo o škodljivih davčnih konkurencah in kriterijih za določanje letih. OECD je leta 2000 veliko prahu med davčnimi oazami dvignila z objavo poročila *Towards Global Tax Co-operation* in z njim povezanega seznama nesodelujočih davčnih oaz, na katerega so se uvrstile oaze, ki so ustrezale kriterijem za določanje davčnih oaz. Objava seznama je pospešila sodelovanje davčnih oaz z organizacijo OECD. Tako so bile leta 2009 iz seznama umaknjene še zadnje tri nadzorovane jurisdikcije.

Leto 2000 je pomenilo začetek delovanja *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes* (v nadaljevanju Forum), v okviru katerega se izvajajo različne dejavnosti z namenom povečanja davčne transparentnosti in izmenjave informacij. Glavni dosežek Foruma je razvoj standardov za večjo transparentnost in izmenjavo informacij v obliki sporazuma o izmenjavi podatkov davčne narave (ang. *Agreement on Exchange of Information on Tax Matters*). Sporazum je zasnovan tako, da se lahko sklepa tako multilateralno kot bilateralno in predstavlja osnovo za vrsto drugih davčnih sporazumov (OECD, 2002).

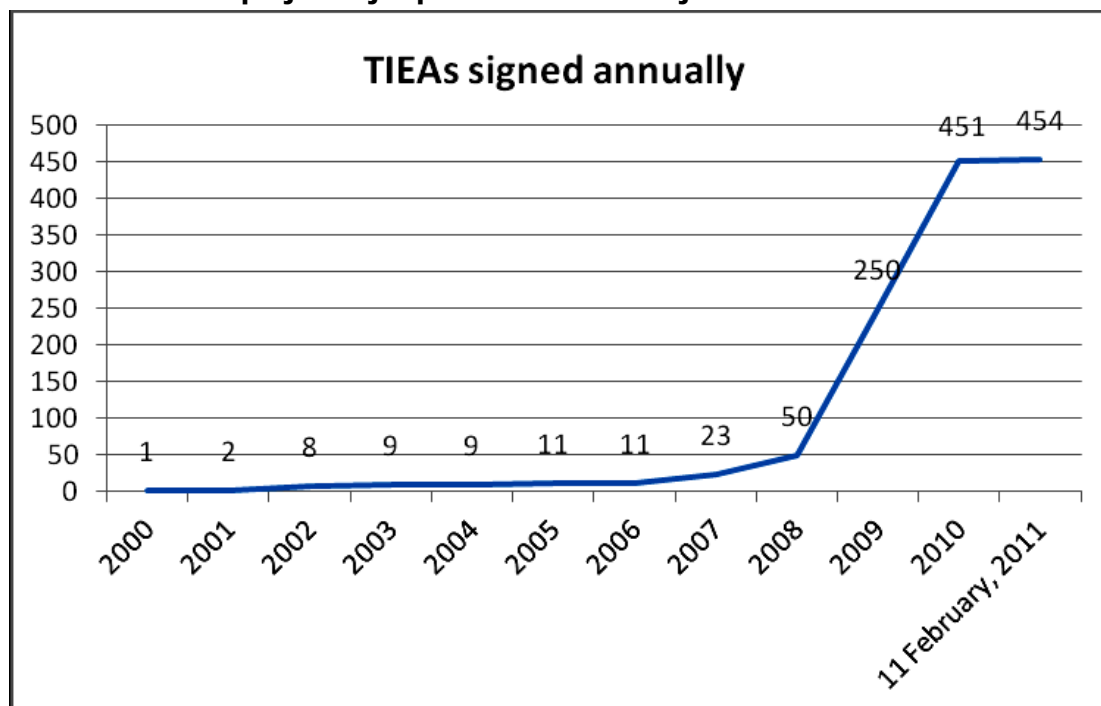
Na podlagi procesa sprejemanja sporazumov in letne ocene Foruma organizacija OECD objavlja letno poročilo o napredku posameznih jurisdikcij pri sprejemanju mednarodno dogovorjenega davčnega standarda¹⁰ (ang. *internationally agreed tax standard*). Standard je dosežen, ko jurisdikcija podpiše najmanj 12 sporazumov o izmenjavi podatkov davčne narave. Jurisdikcije so v poročilu razvrščene v tri skupine (OECD, 2009):

1. jurisdikcije, ki so implementirale mednarodno sprejemljiv standard,
2. jurisdikcije, ki so se zavezale k sprejetju standarda, vendar ga še niso implementirale v svoje zakonodaje,

¹⁰ Mednarodno dogovorjen davčni standard predvideva izmenjavo informacij na zahtevo v vseh davčnih zadevah za namen vodenja in uveljavljanja domače davčne zakonodaje. Določa tudi obsežne in učinkovite ukrepe za zaščito izmenjanih informacij.

3. jurisdikcije, ki se niso zavezale k sprejetju standarda¹¹.

Graf 2: Sprejemanje sporazumov v obdobju od leta 2000 do 2011

Vir: OECD (2011, str. 17)

V zadnjem obdobju je bil na področju izmenjave informacij narejen večji napredek kot prej v celem desetletju (kar prikazuje Graf 2). Sprejet davčni standard se sedaj lahko izvaja po zaslugi več sto novih instrumentov za izmenjavo informacij, vendar se pri delu OECD pojavljajo tudi ovire. OECD namreč nima pristojnosti nalaganja sankcij državam, ki ne implementirajo standardov. Zato je G20 na podlagi analiz pripravila seznam možnih ukrepov proti takim državam, OECD pa bo še naprej zagotavljala obstoj Foruma, v okviru katerega bodo lahko države razpravljale, kako narediti možne ukrepe še bolj učinkovite (OECD, 2010).

4.3.2 THE WORLD BANK

Svetovna banka (v nadaljevanju Banka) se zavzema za transparentno delovanje finančnih trgov, saj jo skrbi delovanje davčnih oaz in z njimi povezane zlorabe. Banka vprašanje davčnih oaz in davčnih utaj obravnava s svojimi članicami in mednarodnimi organizacijami. Osrednja strategija Banke v prizadevanjih za omejitev davčnega utajevanja je krepitev davčnih sistemov in protikorupcijska prizadevanja v državah v razvoju ter podpora državam, ki izpolnjujejo mednarodno dogovorjen davčni standard (International Finance Corporation, 2010).

¹¹ Vse jurisdikcije nadzorovane s strani Foruma so se zavezale k sprejetju mednarodno dogovorjenega davčnega standarda (OECD, 2011, str. 16).

4.3.3 FATF-GAFI

Na srečanju skupine G-7 leta 1989 je bila ustanovljena Projektna skupina FATF-GAFI (v nadaljevanju FATF). Gre za medvladno strateško telo, ki ima nalogo oblikovanja mednarodno sprejemljivih standardov za boj proti pranju denarja in financiranju terorizma. Prednostna naloga FATF je zagotavljanje globalnega ukrepanja v boju proti pranju denarja in financiranju terorizma, kamor sodi implementacija in nadzor nad izvajanjem njenih priporočil, med temi so najpomembnejša tako imenovana *40 Recommendations*¹². Implementacija teh priporočil v nacionalne zakonodaje prinaša številne prednosti (FATF-GAFI, 2010):

- zagotovitev bolj preglednega in stabilnega finančnega sistema,
- zmanjšanje ranljivosti finančnih institucij pred infiltracijo in zlorabo s strani organiziranih kriminalnih združb,
- manjša potreba mednarodne skupnosti po ukrepanju v neki državi,
- preprečitev, da bi država postala zatočišče za storilce kaznivih dejanj.

4.3.4 INTERNATIONAL MONETARY FUND

Mednarodni denarni sklad (v nadaljevanju IMF) prav tako igra pomembno vlogo v prizadevanjih proti pranju denarja. Po mnenju IMF pralci denarja izkoriščajo razlike med nacionalnimi zakonodajami in sistemi, pri čemer jih posebej privlačijo jurisdikcije s šibkim in neučinkovitim nadzorom, kjer lahko lažje premikajo svoja sredstva (davčne oaze). IMF predstavlja forum za izmenjavo informacij, za razvoj skupnih pristopov in za spodbujanje zelenih usmeritev in standardov, ključnih v boju proti pranju denarja. Na področju pranja denarja je IMF prispeval k znatnejšemu sodelovanju s FATF, k ocenjevanju, zagotavljanju tehnične pomoči in izvajanju raziskav (IMF, 2010).

4.3.5 POMEMBNEJŠI »ANTI-MONEY LAUNDERING« SPORAZUMI IN ZAKONI

Med pomembnejše listine, ki so kot prve definirale problem pranja denarja in predstavile ukrepe sodijo (Scott, 1995; Europa.eu, 2010):

- *Z Dunajsko konvencijo* sprejeto leta 1988 je ZN postavila temelje za boj proti pranju denarja (državam podpisnicam je naložila obveznost kriminalizacije pranja denarja in spodbudila mednarodno sodelovanje v preiskavah).
- *Konvencija Sveta Evrope št. 141*, katere cilj je bil olajšati mednarodno sodelovanje pri preiskavi kaznivih dejanj povezanih s pranjem denarja. Leta 2005 jo je posodobila *konvencija Sveta Evrope št. 198*, ki je upoštevala dejstvo, da se teroristične dejavnosti lahko financirajo tudi iz legalnih aktivnosti.

¹² »40 Recommendations« so mednarodno sprejemljivi standardi, ki omogočajo izvajanje ukrepov v boju proti pranju denarja in povečujejo transparentnost finančnega sistema. Priporočila vsake toliko časa doživijo določene spremembe in so prožna, tako da jih lahko države izvajajo glede na okoliščine in svojo ustavo (Šara, 2005, str. 37).

- *Direktiva Evropske skupnosti EEC 308/91 o preprečevanju uporabe finančnega sistema za namen pranja denarja* sprejeta leta 1991 predstavlja prvi korak v boju proti pranju denarja na ravni Evropske unije. To direktivo razveljavi in nadomesti *direktiva EC 60/2005* in pozneje sprejeti amandmaji.
- Po terorističnih napadih na ZDA leta 2001 je ameriški kongres sprejel *Patriot Act*, ki v posebnem poglavju obravnava pranje denarja s pomočjo davčnih oaz in njegov veliko ostrejši nadzor, kot je bil izvajan pred tem. V tem primeru sicer ne gre za mednarodni sporazum, vendar ima pomemben vpliv na oblikovanje zakonodaje v EU in drugod, ker izpostavlja povezanost v offshore centrih opranega denarja s financiranjem terorističnih dejanj.

4.4 STALIŠČE SLOVENIJE DO DAVČNIH OAZ IN NJIHOVIH ZLORAB

Na podlagi sprejetih zakonodajnih in političnih potez lahko sklepamo, da Slovenija podpira ukrepanje proti škodljivim davčnim režimom in si prizadeva za bolj pošteno davčno konkurenco in za mednarodno sprejemljiv davčni standard, kar na vse zadnje potrjuje sklepanje sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju ter o izmenjavi davčnih podatkov. Posledica tega je tudi priključitev Slovenije organizaciji OECD in stalno posodabljanje domače davčne zakonodaje, ki sledi smernicam EU.

Pomembne in striktno novosti na področju davčne zakonodaje je prinesel novi Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju ZDDPO-2), ki je vstopil v veljavo s 1.1.2007. Najpomembnejše spremembe so nastale pri določanju rezidentstva, ker 5. člen tega zakona po novem določa, da je rezident zavezanec za davek od dohodkov pravnih oseb, če ima sedež ali dejanski kraj delovanja posloводства v Sloveniji, pri čemer način ugotavljanja kraja dejanskega delovanja posloводства določi minister pristojen za finance (ZDDPO-2, 5. člen). Se pravi, da se za rezidenta za davek od dohodka pravnih oseb šteje tudi zavezanec, ki nima sedeža v Sloveniji, ima pa kraj dejanskega delovanja posloводства v Sloveniji. S takšno določbo želi zakonodajalec nadzirati fiktivno selitev kapitala v davčno oazo, izvor in delovanje kapitala pa se dejansko usmerja in vodi iz Slovenije. Podobno omejitev je zaslediti tudi pri dohodnini, kjer za vsakega slovenskega državljanca velja »načelo svetovnega dohodka«. Tako mora vsak posameznik, ki v Sloveniji biva več kot 183 dni na leto, ne glede na državljanstvo ustvarjene dohodka prijaviti davčnim organom, ne glede na to, od kod je dohodek prejel. Dohodek, ki ga je državljan prejel v davčni oazi je obdavčljiv v Sloveniji, njegovo prikrivanje pa se šteje za davčno utajo, ki je po kazenskem zakoniku kaznivo dejanje (U.B. in T.C., 2010).

Jasnejše je stališče in vloga DURS, pod pristojnostjo katerega se v želji po zmanjšani davčni izoginitvi in utaji davkov izvaja na podlagi Zakona o davčnem postopku (ZDavP-2) davčni nadzor nad izvajanjem določb davčnih zakonov. Nadzor je možen v obliki davčnega inšpekcijskega nadzora, davčne preiskave, davčnega nadzora davčnih obračunov in nadzora ter kontrole carinskega poslovanja.

Stališče naših davčnih organov do utaje davkov se odraža v 249. členu Kazenskega zakonika (v nadaljevanju KZ-1), ki določa, da kdor se želi popolnoma ali deloma izogniti

plačilu davkov, prispevkov in drugih predpisanih obveznosti, kdor podaja lažne podatke o zakonito pridobljenih dohodkih, stroških in drugih predpisanih obveznostih, ali na drug način preslepiti davčne organe, pa obveznosti, ki se jim je izogibal, pomenijo večjo premoženjsko korist, se kaznuje z zaporom od 3 do 8 let, če pripada hudodelski združbi pa do 12 let (KZ-1, 249. člen).

Kot organ v sestavi Ministrstva za finance pri nas deluje Urad za preprečevanje pranja denarja (v nadaljevanju Urad). Urad sprejema, zbira, analizira in posreduje podatke, ki jih morajo v skladu z Zakonom o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (v nadaljevanju ZPPDFT) posredovati finančne in druge organizacije (UPPD, 2009). Zakon ureja naloge in pristojnosti Urada, kot so na primer sledenje in zaustavitev sumljivih transakcij, mednarodno sodelovanju pri izmenjavi podatkov in tako dalje. Zakonsko je preprečevanje pranja denarja urejeno z zgoraj navedenim zakonom in je po njem definirano kot katerokoli ravnanje, s katerim se prikriva izvor denarja ali drugega premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem (ZPPDFT, 2. člen). Osebe spoznane krivde pranja denarja kazensko odgovarjajo. Kazenski zakonik namreč določa, da se z zaporom in denarno kaznijo kaznuje osebe, katere premoženje, za katerega vedo, da je bilo pridobljeno s kaznivim dejanjem, sprejmejo, zamenjajo, hranijo, z njim razpolagajo, ga uporabijo pri gospodarski dejavnosti in s pranjem prikrijejo ali poskusijo prikriti njegov izvor. Razpon zaporne in denarne kazni je odvisen od vrednosti opranega premoženja (KZ-1, 245. člen).

5 VPLIV FINANČNE KRIZE IN ODPRAVLJANJA BANČNE TAJNOSTI NA DAVČNE OAZE

Davčne oaze so se v zadnjih nekaj letih znašle pod ogromnim pritiskom mednarodne javnosti. Dodatni pritisk je ustvarila finančna kriza s svojim pojavom na ameriških finančnih trgih in poznejšo razširitvijo v svetovno finančno krizo. Pojav krize je sprožil še ostrejšše zahteve po odpravi bančne tajnosti, po nujni reformi finančne regulacije, po večji davčni transparentnosti in učinkovitejši izmenjavi davčnih podatkov. Davčne oaze se smatrajo kot pripomoček za učinkovito izogibanje davkom in njihovo utajevanje, zaradi česar se manjšajo proračunski prihodki držav, kar še posebej občutijo države v razvoju. Zato si tudi mednarodne humanitarne organizacije v želji po zmanjšanju revščine in dvigu življenjskega standarda v teh državah, prizadevajo k odpravi davčnih oaz.

5.1 SVETOVNA FINANČNA KRIZA 2007 – 2010

Aktualna finančna kriza je izbruhnila sredi leta 2007 v ZDA. Povod za njen nastanek se pripisuje likvidnostnemu primanjkljaju ameriškega bančnega sistema. Rezultat vsega dogajanja je bilo propadanje velikih finančnih institucij, dajanje jamstev velikim bankam s strani nacionalnih vlad in upad delniških trgov po svetu. Kriza je prispevala k propadu podjetij, k šibenju pomembnih gospodarskih panog in zmanjšanju gospodarske aktivnosti, zaradi česa je bil padec bogastva potrošnikov ocenjen na več 100 bilijonov USD (Wikipedia, 2010).

Neposredno odgovornost nosi ameriška oblast, ki je z reševanjem finančnih institucij za vsako ceno, z neuspešno denarno politiko, namernim spodbujanjem lastništva nepremičnin, dopuščanjem številnih finančnih novosti, pomanjkljivimi nadzornimi mehanizmi in izrazito deregulacijo povzročila nastanek »nepremičninskega balona«. Cene nepremičnin so tako v ZDA kot drugod v zadnjem desetletju zaradi povečanega povpraševanja po nepremičninah strmo naraščale, za kar sta obstajala dva pomembna razloga povezana z bančnim kreditiranjem (Klepec, 2008). Prvi razlog je bila prekomerna ponudba poceni denarja, kar je pripeljalo do tega, da so imele banke preveč likvidnih sredstev, ki so jih bile prisiljene nekam prenesti. Začele so jih plasirati v hipotekarne kredite in izvedene finančne instrumente. Obrestne mere so bile v tem obdobju rekordno nizke, kar se je odrazilo tudi v nizkih anuitetah za odplačevanje hipotekarnih kreditov. Tako je lahko ameriški državljan s povprečnimi dohodki odplačeval zelo velik hipotekarni kredit. Drugi, pomembnejši razlog za rast nepremičninskih trgov je predstavljalo nenadzorovano odobravanje drugorazrednih hipotekarnih kreditov¹³ (ang. *subprime mortgages*). To je pomenilo odobravanje kreditov strankam z nezadostno kreditno

¹³ V ZDA se trg hipotekarnih posojil deli na primarni in sekundarni trg hipotekarnih posojil. Na primarnem trgu se hipotekarna posojila oblikujejo, medtem ko se na sekundarnem trgu z njimi trguje (sekundarni trg predstavlja stik med posojilodajalci in investitorji).

sposobnostjo za nakup lastnih nepremičnin. Takšna praksa je povzročila hitro rast hipotekarnih kreditov, ki so ustvarili dodatno povpraševanje in dvignili cene nepremičnin.

Ker cene nepremičnin praviloma »vedno rastejo« je med ljudmi zavladovalo prepričanje, da gre za varno naložbo. Banke zaradi podobnega prepričanja niso posvečale dovolj pozornosti oceni kreditne sposobnosti kreditojemalca. Prvič so računale na to, da bodo lahko v primeru, da bi lastnik prenehal plačevati anuiteto za nepremičnino to dražje prodale na trgu. In drugič, z listinjenjem¹⁴ (ang. *securitization*) in prodajo terjatev iz hipotekarnih kreditov investicijskim bankam se je kreditno tveganje avtomatično preneslo na druge. Bankam in agencijam za trženje vrednostnih papirjev pa so tako ostale provizije od sklepanja hipotekarnih kreditov. Pri prenosu terjatev iz hipotekarnih kreditov v preostale dele finančnega sistema so poleg bonitetnih agencij¹⁵ (ang. *rating agencies*) in zavarovalnic, ki so zavarovale kreditno tveganje, vidno vlogo odigrale investicijske banke. Te so ustvarjale izvedene finančne instrumente na podlagi hipotekarnih kreditov in jih z netransparentnostjo glede tveganja ponujale po zelo nizkih cenah drugim finančnim institucijam, ki so ponujeno kupovale, ne da bi se zavedale tveganja neplačila prvotnega hipotekarnega posojilojemalca, ki je v paketu. Banke so s prodajo takšnih »zapakiranih« kreditov le-te izločile iz svoje aktive in nadaljevale s kreiranjem in prodajo novih kreditov kupcem, ki niso bili pod takšnim nadzorom centralne banke. Posledično centralna banka ni bila več zmožna kontrolirati rasti finančnega balona (Štiblar, 2008, str. 6-7).

Razmere na nepremičninskem trgu so odgovarjale vsem udeležencem, vendar so glavni akterji »pozabili« na dejstvo, da se ustvarja presežna ponudba nepremičnin. Zaradi tega so cene nepremičnin sredi leta 2007 začele padati, s čimer je počil tudi že poprej ustvarjeni finančni balon. Bankam je v tistem trenutku prodaja nepremičnin za katere ljudje niso bili več zmožni plačevati anuitet predstavljala le izgubo. Porodilo se je vprašanje, kje so banke dobile toliko denarja za odobravanje drugorazrednih hipotekarnih kreditov. Odgovor najdemo v že prej omenjeni »finančni kuhinji«, ko so banke hipotekarne kredite »prepakirale« v izvedene finančne instrumente in vrednostne papirje (eden takšnih je CDO¹⁶), katerih podlaga je bil hipotekarni kredit. Zato je v povezavi s padcem cen nepremičnin in prenehanjem odplačevanja kreditov močno padla tudi

¹⁴ »Listinjenje je proces preoblikovanja denarnega toka iz manj likvidnih naložb (posojil in terjatev) v visoko likvidne naložbe (vrednostne papirje), ki se ji proda investitorjem. Začne ga originator (npr. banka, ki odobri hipotekarno posojilo), ki na osnovi posojila v paketu zbrane terjatve odproda posebnim finančnim institucijam (na primer SIV, v ZDA so to nekatere vladne agencije). Na osnovi paketa posojil kupci bančnih terjatev izdajo vrednostne papirje, lastnosti slednjih pa so odvisne od lastnosti posojil v paketu. Izdani vrednostni papirji se prodajo investitorjem za gotovino, sam postopek listinjenje pa se zaključi, ko se s kupnino od prodanih vrednostnih papirjev poravnava kupnina za kupljene terjatve« (Tomič, 2009, str. 7-8).

¹⁵ »Bonitetna agencija je institucija, katere glavna dejavnost je dodelitev bonitetne ocene podjetju, finančni ustanovi, državi ali posamezniku« (Tomič, 2009, str. 9). Bonitetna ocena pa odraža stopnjo tveganja pri poslovanju s prej naštetimi poslovnimi subjekti.

¹⁶ CDO (ang. *collateralised debt obligations*) je sestavljen vrednostni papir, zavarovan z različnimi dolžniškimi instrumenti. V CDO banke zapakirajo terjatve (kot so na primer hipotekarna posojila), katerih poplačila v obliki anuitet dobivajo iz naslova posojilojemalcev. V paketu zbrane terjatve so razdeljene na tri dele (z različnim tveganjem in stopnjo donosnosti). Izdajatelj tak vrednostni papir kot del ali celoto proda investitorju, za kar pa zaračuna visoko provizijo (Tomič, 2009, str. 4-5).

vrednost iz njih izvedenih finančnih instrumentov in povzročila luknje v bilancah investicijskih bank. Med bankami je hitro zavladalo nezaupanje, prenehala se je medbančna posoja, obrestne mere so strmo narasle. To je pripeljalo do zmanjšanja gospodarske aktivnosti, stečajev, porasta brezposelnosti in drugih negativnih posledic. Finančna kriza se je iz sprva ozkega segmenta drugorazrednih hipotekarnih posojil v ZDA v nadaljevanju razširila na vse pomembnejše finančne trge po celem svetu in do dobra pretresla celotno svetovno gospodarstvo.

5.2 POVEZANOST FINANČNE KRIZE IN DAVČNIH OAZ

Da bi bilo lažje odgovoriti na vprašanje ali so za nastanek krize odgovorne tudi davčne oaze je treba preučiti stališča vpletenih v nastali situaciji. Ugotovil sem, da vpletene strani različno pojmujejo povezanost davčnih oaz in finančne krize, kar je na nek način razumljivo. V tem podpoglavju bom skušal stališča glede povezanosti davčnih oaz s finančno krizo predstaviti »večstransko«.

S strani, ki zanika povezanost, prihaja mnenje, da gre v zvezi s postavljanjem davčnih oaz kot enega izmed krivcev za nastalo krizo za zavajajoče dejanje. Napad na offshore centre označujejo kot populističen ukrep politike, s katerim želijo pozornost volivcev odvrniti od finančne krize in prikriti prave težave s katerimi se soočajo gospodarstva po svetu (Banks in Raftopoulos, 2009). Podoben odziv prihaja iz davčnih oaz, kjer prevladuje mnenje, da želijo države z visoko obdavčitvijo zavarovati svoje proračunske dohodke in preoblikovati finančno regulacijo na račun finančne krize, iz česar posledično grozi ofenziva tudi samim davčnim oazam (Smith, 2008).

Z nasprotne strani prihaja drugačno mnenje o vlogi davčnih oaz v krizi. Direktor neodvisne organizacije Tax Justice Network trdi, da so davčne oaze prispevale k nastanku krize na dva načina (Christensen, 2009a):

- kot prvo, se je z možnostjo davčne minimalizacije močno povečal obseg sredstev namenjen finančnemu špekuliranju,
- kot drugo, so oaze z zagotavljanjem tajnosti prispevale k netransparentnosti, kar je uničilo zaupanje v premoženje in bilance multinacionalnih bank in finančnih institucij ter na tak način povzročile veliko škode svetovnemu gospodarstvu.

Davčne oaze naj bi postale gonilo kaosa, ki je zavladal na finančnih trgih, s tem ko so finančnikom omogočile zaobitje visoke domače obdavčitve in izognitev finančni regulaciji. Christensen (2009b) krivdo za nastalo krizo pripisuje tudi skorumpiranim finančnikom in vodilnim managerjem, ki so po njegovem mnenju v želji po še večjih donosih ustvarjali vzporedni bančni sistem, ki je deloval po načelih sive ekonomije in bil strukturno izjemno kompleksno zasnovan.

Mnoge banke so že pred nastankom krize v želji po še večjih profitih operirale z različnimi finančnimi inovacijami, ki so se razvile v zadnjih dveh desetletjih. Vloga teh inovacij je bila

zagotavljanje posojil preko svetovnega finančnega sistema. Večina se jih je razvila na Wall Streetu, le majhen del jih je bil lociran v New Yorku. Tako je bilo na primer kar 75% hedge skladov lociranih v karibskih davčnih oazah. Dva drugorazredna hipotekarna sklada investicijske banke Bear Stearns, ki sta s svojim propadom povzročila nastanek kreditne krize sta se nahajala na Kajmanskih otokih. V večini primerov so bili tvegani skladi s strani investicijskih bank zunajbilančno vodeni, prepakirani in prodani kupcem po svetu. Regulatorji takšne prakse niso dovolj resno jemali pod drobnogled bodisi zaradi lobistov bodisi zaradi same kompleksnosti takšnih skladov. Veliko takšnih poslov se je odvijalo offshore (Keeler, 2009).

Svoja stališča do vloge davčnih oaz v finančni krizi imajo tudi pomembne svetovne organizacije in ostre nasprotnice davčnih oaz. G20 je v uradnem sporočilu po srečanju vrha v Londonu leta 2009 zapisala, da gre vzroke za finančno krizo iskati v velikih napakah finančnega sektorja in finančni regulaciji ter nadzoru. Finančno reguliranje je proces izvajanja nadzora nad finančnimi aktivnostmi, ki potekajo na bančnih, borznih, zavarovalniških in drugih trgih, s ciljem ohraniti celovitost finančnega sistema (Wikipedia, 2010). Krepitev finančnega nadzora in regulacije je po mnenju G20 možno doseči s sprejetjem ukrepov za vzpostavitev učinkovitejše regulative finančnega sektorja v prihodnosti. V smeri tega se je G20 zavezala k ukrepanju proti nesodelujočim jurisdikcijam in naznanila pripravljenost uvedbe sankcij (G20 London Summit, 2009).

Iz številnih izjav so razvidne domneve, da obstaja neka povezava med davčnimi oazami in svetovno finančno krizo. Vendar je to praktično vse, kar je moč zaslediti. Za lažje razumevanje tega problema bi bila potrebna jasnejša razlaga povezanosti. Splošno mnenje, ki prevladuje med stroko je, da so offshore finančni centri povezani s slabim stanjem, v katerem se je znašel mednarodni finančni sistem, vendar je vloga teh centrov minimalna in v večini primerov napačno razumljena. Za lažje razumevanje vloge davčnih oaz v finančni krizi, je potrebno razlikovati med tremi pojmi: davčno utajo, davčnim izogibanjem in izogibanjem finančni regulaciji (Loomer in Maffini, 2009).

Davčno utajevanje in finančna kriza. Offshore finančni centri so priljubljeno orodje v finančni industriji, ker omogočajo izogibanje davkom in regulativnim zahtevam gospodarsko razvitejših držav. Upoštevajoč poročila OECD o napredku je jasno, da je želja te organizacije doseganje mednarodno dogovorjenega davčnega standarda, namenjenega preglednejšemu načinu izmenjave informacij v boju proti posebnim primerom davčnega utajevanja. Kar pa nima nobenega opravka bodisi z mednarodnim davčnim izogibanjem ali finančno regulacijo, kakor tudi ne postavlja davčnega utajevanja v vlogo krivca za nastanek finančne krize.

Davčno izogibanje in finančna kriza. V osnovi je sicer zakonito, razlikujejo pa se stališča do tovrstnega ravnanja, ali je zakonito ali nezakonito. Gledano z vidika ameriških davkoplačevalcev, ko so izgube velikih finančnih institucij (Citigroup, AIG, RBS) šle na škodo davkoplačevalcev, je davčno izogibanje teh institucij naenkrat postalo sporno kot še nikoli prej. Vendar tega ni mogoče šteti kot vzrok za skorajšnji kolaps finančnega sistema.

Izogibanje finančni regulaciji in finančna kriza. Že nekaj let pred krizo je stroka opozarjala, da regulacija ni pravilno zasnovana, ker ne sledi številnim finančnim inovacijam, raznim izvedenim finančnim instrumentom in zunajbilančnemu financiranju. Nekatere davčne oaze so namreč predstavljale domovanje SIV (*structured investment vehicle*) podjetij. Po nastanku krize je prišlo na dan, da se je mnogo takšnih poslovnih entitet nahajalo v davčnih oazah, ker so tam imele koristi od ničelnih davčnih stopenj in tajnosti podatkov (Wikipedia, 2010). To je ustvarilo dodatne nejasnosti glede vloge davčnih oaz v krizi. Težave povzročene s strani SIV niso bile posledica njihove lokacije, prej njihovega poslovnega modela in namena, s katerim so bila ustvarjena in oblikovana. Takšen sistem kot celoto je stroka zaradi svojih lastnosti in prikrivanja poimenovala bančni sistem v senci¹⁷ (ang. *shadow banking system*), ki ni bil praksa le v davčnih oazah, ampak tudi v glavnih finančnih središčih kot sta London in New York.

Davčne oaze se že dolgo časa uporabljajo v različne namene, vključno v namene davčnega utajevanja, izogibanja davkom in finančni regulaciji. Spodbujanje izmenjave informacij v želji po zmanjšanju davčnega utajevanja in izboljšanje finančne regulacije sta pomembna cilja pri odpravljanju posledic finančne krize, ki pa nimata veliko opraviti z vzroki za nastanek finančne krize. Na to opozarja »Turnerjeva ocena« s strani Financial Services Authority (v nadaljevanju FSA): »Offshore finančni centri niso odigrali osrednje vloge pri nastanku finančne krize. Nekaj SIV entitet je sicer bilo registriranih v offshore jurisdikcijah, vendar bi regulacije bank lahko predpisovale bilančno vodenje takih podjetij in izpolnjevanje zahtev glede kapitalske ustreznosti. Večina problemov izvira iz neustrezne ureditve tržnih dejavnosti, ki so jih izvajale banke s pomočjo zakonitih poslovnih subjektov v večjih finančnih središčih, kot sta London in New York« (FSA, 2009, str. 74).

Kot edino kolikor toliko pojasnjeno povezavo med davčnimi oazami in finančno krizo velja izpostaviti obstoj izvedenih finančnih instrumentov v davčni oazah, s katerimi so svoje profite večale večje svetovne banke. Ti instrumenti so bili del bančnega sistema v senci na katerega so številni analitiki opozarjali že leta pred krizo. Ob pravočasnem ukrepanju regulatornih organov bi bilo mogoče nastalo krizo omejiti, če ne celo preprečiti.

Sam bi izpostavil vlogo bonitetnih agencij pri nastanku krize. Te so med drugim ocenjevale tudi finančne produkte, ki so temeljili na hipotekah. Njihove ocene so bile slabe (investicijska banka Lehman je dobivala visoke ocene, pozneje pa propadla). Problem teh agencij je v tem, da gre za zasebne družbe, ki kotirajo na borzi. Na trgu imajo vlogo »sodnika«, hkrati pa so soudeležke na finančnem trgu, kjer se potegujejo za

¹⁷ Bančni sistem v senci so predstavljale različne nebančne finančne institucije. Poleg že omenjenih SIV podjetij so bili prisotni še investicijski skladi (hedge in pokojninski skladi), denarni skladi, zavarovalnice, investicijske in depozitne banke, ki so z razliko od investicijskih lahko delovale z višjim finančnim vzvodom (lahko so odobrile večje količine posojil glede na primerljive kapitalske osnove). Zaradi milejše regulative je bilo depozitnim bankam in hranilnicam omogočeno, da so lahko določene zneske sredstev in obveznosti s procesom listinjenja prenesle v zapletene pravne subjekte izven svojih matičnih bilanc, s čimer so prikrile dejanski kapitalski položaj podjetja, stopnjo finančnega vzvoda in tveganja. To je samo še povečalo negotovost glede finančnega položaja institucij na finančnem trgu (Gros, 2009, str. 5-6).

čim višje profite. Tako podjetja, ki izdajajo vrednostne papirje, agencijam plačajo za oceno svojih delnic, obveznic in drugih finančnih instrumentov. Ameriške banke so tako na nek način »kupovale« dobre ocene, vsebovana tveganja v njihovih finančnih instrumentih pa so bila v veliki meri podcenjena (Evropski parlament, 2010, str. 13). Zaradi pomanjkljivega nadzora s strani regulatorjev so lahko zavarovalnice na podlagi »dobrih ocen« s strani bonitetnih agencij zavarovale kreditna tveganja ustvarjenih finančnih instrumentov in banke so lahko pričele s prodajo le-teh. Svojo vlogo je odigralo tudi lobiranje velikih finančnih institucij, saj obstajajo dokazi, da so institucije, ki so lobirale glede hipotekarnih posojil in listinjenja, bile pripravljene sprejemati veliko bolj tvegane kreditne strategije (Igan in dr., 2010).

Dejstvo je, da so davčne oaze del aktualne finančne krize, vendar sam osebno njihovo vlogo ocenjujem kot minimalno. Da je prišlo do krize so odločali drugi in veliko pomembnejši dejavniki oziroma napake v finančnem sistemu. Vsekakor pa bodo morali odgovorni v kar se da kratkem času vzpostaviti primerno reguliran in nadzorovan finančni sistem¹⁸, ki bo preprečeval, da bi v prihodnosti prihajalo do česa podobnega.

5.3 VPLIV FINANČNE KRIZE NA DAVČNE OAZE

Ko gre za iskanje odgovora na vprašanje kakšen vpliv je kriza imela oziroma ga še ima na delovanje davčnih oaz in njihovo prihodnost, je treba predmet preučevanja raziskati tako iz gospodarskega kot iz političnega vidika. Zato vpliv finančne krize na davčne oaze v nadaljevanju delim na gospodarski in politični vpliv.

5.3.1 GOSPODARSKI VPLIV FINANČNE KRIZE

Z ekonomskega vidika se vpliv finančne krize kaže predvsem v ekonomskem padcu gospodarstev davčnih oaz. Proračuni slednjih se črpajo predvsem iz offshore poslovanja in iz turizma, saj gre v večini primerov za manjše eksotične otoške države z razvito turistično ponudbo in infrastrukturo (Fletcher, 2009). Iz tega lahko izhajamo, da oaze vpliv krize doživljajo kot dvojni udarec njihovim gospodarstvom. Kot prvo kriza pomeni upad prihodov tujih turistov in s tem zmanjšanje prihodkov od turizma. Kot drugo pa so se zaradi krize zmanjšali prihodki in premoženje številnih poslovnih subjektov, ki so poslovali oziroma še poslujejo v offshore območjih. Prav tako so mnogi subjekti po zlomu finančnih trgov in po »grožnjah« mednarodne skupnosti z ostrejšo finančno regulacijo in povečano transparentnostjo svoja premoženja delno ali pa v celoti umaknili iz bančnih računov odprtih v davčnih oazah. To za slednje pomeni zmanjšanje prihodkov od pobiranja ustanovitvenih in administrativnih taks, pristojbin, raznih prispevkov in minimaliziranih davščin. Ker te države v večini primerov nimajo možnosti izkoriščanja naravnih danosti in

¹⁸ Evropski poslanec Werner Langen v svojem poročilu o vlogi izvedenih finančnih instrumentih za nastanek finančne krize izpostavil naslednje: »V prihodnosti bodo morale biti vse transakcije z izvedenimi finančnimi instrumenti sporočene družbam, ki bodo o teh transakcijah zbirale vrsto podatkov, do katerih bodo imeli regulatorji dostop, kar bo pripomoglo lažjemu razločevanju različnih vrst izvedenih finančnih instrumentov« (Evropski parlament, 2010, str. 4).

izvajanja industrijskih dejavnosti, jim zmanjšanje že zgoraj omenjenih finančnih resursov predstavlja deficit v državni blagajni.

5.3.2 POLITIČNI VPLIV FINANČNE KRIZE

Že pred nastankom krize so davčne oaze doživljale ostrejšo politiko s strani mednarodnih organizacij in sicer, predvsem zaradi problemov davčnega utajevanja in pranja denarja. Ko so se pokazale prve posledice finančne krize, so iste organizacije začele iskati krivce in razloge, ki so povzročili krizo. Organizacija, ki je postala središče mednarodnega konsenza glede ukrepanja je bila skupina G20, ki se je zavezala k strožji davčni politiki in podpori boja proti pranju denarju in davčnim oazam. Voditelji G20 se v svojih izjavah sicer niso izrecno izjasnili glede povezanosti davčnih oaz, pranja denarja in gospodarske krize. Svojo osredotočenost na davčne oaze so pojasnili kot »ukrep s katerim bodo države v prihodnosti lažje zaščitile svoje davčne baze« (G20 Pittsburgh Summit, 2009). Iz tega gre sklepati, da je vzrok za reformo davčne politike in s tem fokusiranje na davčne oaze potrebno iskati v zmanjšanih prihodkih držav članic G20, k čemur je prispevalo tudi davčno utajevanje. Vendar je pri tem potrebno opozoriti na dejstvo, da se je davčno utajevanje dogajalo že mnogo let pred krizo in da davčne oaze niso bile vključene v vse primere utajevanja. Prav tako do sedaj ni bilo sprejete neke enotne metodologije merjenja davčnih vrzeli, zato ni nobenega dokaza, da bi popolna odprava davčnih oaz zapolnila vrzeli, ki so nastale med pa tudi pred krizo (Christians, 2010, str. 24).

G20 je prišla do spoznanja, da lahko finančno krizo izkoristi za reformo davčne politike in kot popoln napad na davčne oaze. Vendar eliminacija slednjih ne zagotavlja nujno rešitev težav v katerih so se znašle države. K večjemu bi njihova odprava lahko pripomogla k reševanju drugih težav povezanih s finančno nestabilnostjo (Christians, 2010, str. 26). Lahko bi rekli, da gre v tem primeru za postavljanje davčnih oaz kot »grešnega kozla«, ki ga je za odpravo posledic krize potrebno žrtvovati. Tako se na področju finančne regulacije v prihodnosti obetajo temeljite spremembe, predvsem ostrejši nadzor. Med drugim so voditelji G20 na zadnjih dveh zasedanjih izjavili: »Pripravljeni smo na začetek izvajanja protiukrepov proti davčnim oazam« (G20 Toronto Summit, 2010).

Na podlagi takšnih izjav ni znano za točno kakšne ukrepe bo šlo in kakšen učinek bodo imeli na odpravljanje posledic krize in na davčne oaze. Pojavljajo se namigovanja, da naj bi šlo za ekonomske sankcije, ki bi za najmanjše davčne oaze lahko pomenile hud udarec. Poleg ukrepov, ki jih že izvajata OECD in FATF se omenjajo predvsem (Aldrick, 2009):

- povečane zahteve po razkritju podatkov za posameznike in podjetja, ki uporabljajo davčne oaze,
- davčni odtegljaji za transakcije z davčnimi oazami,
- prepoved vključevanja obresti izplačanih v davčnih oazah pri obračunavanju davčnih olajšav,
- strožji nadzor nad sklenjenimi davčnimi sporazumi,

- povečanje političnega pritiska na multinacionalna podjetja, v želji zmanjšanja investiranja teh podjetij v davčne oaze,
- znižanje različnih pomoči.

Finančna kriza je vsekakor poglavitni razlog za še ostrejšo politiko proti davčnim oazam. To se kaže v izjavah voditeljev, v sprejetih deklaracijah s strani G20 in napovedanih protiukrepih zoper njih. Dejstvo je, da so davčne oaze povezane s kaznivimi dejanji kot sta utaja davkov in pranje denarja. Če k temu dodamo še zmanjšanje davčnih prihodkov zaradi davčnega izogibanja, »nastanitev« nekaterih spornih finančnih instrumentov v oazah pred nastankom krize in slabši gospodarski položaj držav po nastanku krize, dobimo odgovor na vprašanje čemu tako ostra politika proti davčnim oazam in zakaj ravno sedaj.

Napovedana politika bo ob sprejetju novih ukrepov vplivala na delovanje oaz. Zaradi ostrejšega nadzora in finančne regulacije se bo zelo omejilo »offshore poslovanje« kakršnega poznamo danes in s tem se bodo zmanjšali prihodki, ki jih imajo oaze od takšne dejavnosti. Oaze se bodo prisiljene preusmeriti v druge gospodarske dejavnosti, če bodo želele ohraniti blaginjo in gospodarski napredek. Če jim to ne bo uspelo, se bo povečala njihova odvisnost od finančne pomoči drugih držav. Jasno pa je da, dokler bodo obstajala »onshore davčna nebesa« (New York, London) ni pričakovati izginotja klasičnih davčnih oaz (Bal, 2010, str. 48). Če tudi bodo v prihodnosti kakšne jurisdikcije izgubile naziv davčne oaze, bo vedno obstajala možnost, da jih nadomestijo nove. Takšne, ki bodo na zakonit način privabliale kapital iz visoko obdavčenih davčnih režimov.

5.4 BANČNA TAJNOST

Bančna tajnost predstavlja razširitev koncepta bančne diskretnosti, kar pomeni, da so banke in zaposleni v njih zavezani k profesionalni zaupnosti glede osebnih podatkov o svojih komitentih in finančnih informacijah glede poslov, ki jih vodijo z njimi. Informacije o bančnem računu komitenta niso na voljo tretjim strankam, razen v določenih primerih, ko so za to izpolnjeni v naprej določeni pogoji. Zaščitene informacije se lahko nanašajo na transakcije, vsoto udeleženo v neki transakciji, frekventnost transakcij, lahko tudi na sam obstoj nekega bančnega računa. Obstajajo predpisi, ki urejajo hrambo in posredovanje zaščitene podatkov ter določajo katere vladne organizacije imajo pravico zahtevati razkritje podatkov. Do takšnih podatkov se skušajo dokopati različni subjekti, njihovo razkritje pa lahko ima za komitente negativne posledice. Jasno je, da stranke po vsej verjetnosti ne bi zaupale svojega denarja in finančnih zadev bankam, če jim te ne bi zagotavljale zaupnosti. Nepooblaščen razkritja informacij lahko vplivajo na njihovo »finančno počutje«. Zato je ena izmed nalog bank zagotavljanje visoke ravni zaupnosti (OECD, 2000, str. 19).

Na podlagi osebne presoje se komitenti lahko odločijo za razkritje zaščitene podatkov, s čimer svojo banko odvežejo dolžnosti zagotavljanja tajnosti. V nasprotju s strankami bančni uslužbenci ne smejo na lastno pest sprejemati odločitev o razkritju podatkov, saj bi to pomenilo kršitev načela zaupnosti. V davčnih oazah s civilnim pravom je bančna tajnost

urejena kot pogodbeno obveznost, katero podpiše bančni uslužbenec in v kateri je vsebovana zaprisega k ohranitvi in varovanju podrobnosti strankinega položaja v procesu bančnega poslovanja (Caribbean Land & Property, 2009). Zaščita komitentov bank, je v številnih državah okrepljena z zakonodajo, ki varuje pravico komitentov do bančne zasebnosti. Bančna tajnost in zaupanje, ki ga načelo bančne tajnosti prinaša bančnim sistemom držav, lahko pomeni vzpodbudo za aktivni razvoj finančnih storitev. Sektor bančnih in finančnih storitev je donosen in zato neprestano raste. Na to vplivajo predvsem politične in gospodarske razmere, poleg tega pa enega izmed vzrokov za takšno rast predstavlja tudi izvajanje načela bančne tajnosti (OECD, 2000, str. 19).

Institut bančne tajnosti sicer obstaja v mnogih jurisdikcijah po svetu, vendar se lahko oblika in uporaba od države do države razlikujeta. Iz tega sledi, da bančna tajnost obstaja v različnih oblikah in obsegu ter v skladu z zakonodajami držav. Da banke celovito zadovoljijo »povpraševanje po tajnosti« v večini primerov zagotavljajo odprtje treh različnih vrst bančnih računov, ki se med sabo razlikujejo po stopnji tajnosti, ki jo zagotavljajo lastnikom bančnih računov (RJMINTZ, 2010):

- **Imenovani račun** (ang. *named account*) je najpogostejša vrsta bančnega računa. Pravilno ime in naslov komitenta sta izpisana na podpisani bančni kartici. Za odprtje računa je potrebno predložiti osebni dokument, pogosto pa je za odprtje imenovanega računa potrebno pridobiti referenčno pismo.
- **Oštevilčen račun** (ang. *numbered account*) predstavlja alternativo imenovanemu. Namen odprtja takšnega računa je zmanjšati število uslužbencev, ki imajo dostop do imena imetnika računa. Informacije razen številke komitenta niso vnešene v splošne sisteme bank do katerih dostopa večina zaposlenih. Datoteke z imeni in naslovi komitentov se hranijo ločeno od imenovanih računov, dostop imajo samo upravitelji računov.
- **Navidezno imenovani račun** (ang. *fictiously named account*) je račun pri katerem se ob odprtju in podpisu sporazuma določi izmišljeno ime stranke, tako da ni pisnih dokazov o dejanskem lastniku bančnega računa, kar še dodatno oteži morebitne preiskave.

Bančna tajnost se izvaja v okviru omejitev, ki jih določajo mednarodno sprejete izjeme iz področja kazenskega, upravnega in stečajnega prava. Pri tem gre zlasti za primere, ko je medsebojna pomoč med bančnimi institucijami in državnimi organi potrebna v pravnih zadevah. Če za komitenta banke obstaja sum nesprejemljivih poslov, se lahko bančna tajnost odpravi s sklepom sodišča (Caribbean Land & Property, 2009).

Znano je, da zibelko bančne tajnosti predstavlja Švica. K pojavu in oblikovanju bančne tajnosti kakršno poznamo danes, je botrovalo kar nekaj dogodkov v pretekli in polpretekli zgodovini. Njen razvoj lahko razdelimo v več časovnih obdobjih (Palan, 2009; Switzerland.isyours.com, 2010):

1. *Zgodnji dokazi bančne tajnosti (okoli leta 1700)*. V tistem času so švicarske banke služile kot bankirji francoskemu kraljestvu. Večina švicarskih bankirjev je bila

protestantov, ki pa so bili v tistem času preganjani. Ker se ni smelo izvedeti, da se francoski kralji zadolžujejo ravno pri teh ljudeh, je Veliki Ženevski svet leta 1713 sprejel bančna pravila in predpise, ki so bankirjem izrecno prepovedovali razkritje informacij. Ti predpisi so prvi pisni dokazi obstoja bančne tajnosti nasploh.

2. *Pred letom 1934.* Dogodki kot so zlom borze na Wall Streetu leta 1929 in gospodarska kriza, ki je pozneje zajela Evropo ter napeti mednarodni odnosi so pripeljali švicarsko vlado do tega, da javno zastopa svoja liberalna prepričanja in podeli bančni tajnosti pravno podlago. Tako se je do leta 1934 kršenje davčne tajnosti štelo le kot civilno kaznivo dejanje, za katero je bilo možno zahtevati odškodnino. Slednje se je spremenilo s sprejetjem Zveznega zakona o bančništvu (ang. *Federal Banking Law*) in spremembo 47. člena tega zakona, s čimer se je načelo bančne tajnosti postavilo pod nadzor kazenskega prava.¹⁹ (Palan, 2009).
3. *Po letu 1934.* Okrepljeno načelo bančne tajnosti je prineslo prve kritike, ki so se z leti še stopnjevale. Uspešno bančno zakonodajo so kmalu začele kopirati tudi druge, do takrat še dokaj neznane jurisdikcije. V večini primerov so prevzemale institut bančne tajnosti in druge privlačne davčne ugodnosti (Palan, 2009). Drastično naraščanje davčnih oaz in odpiranje bančnih računov izven matičnih držav je pripeljalo do pozivov k odpravi bančne tajnosti ali vsaj k omilitvi. Številne razvite države in mednarodne organizacije so obtožile Švico in ostale davčne oaze, da z zagotavljanjem bančne tajnosti prispevajo k širjenju terorističnih aktivnosti, k pojavu korupcije in k povečanemu davčnemu utajevanju ter pranju denarja.

5.5 ODZIVI NA BANČNO TAJNOST

Kot odziv na institut bančne tajnosti velja predvsem izpostaviti način zakonodajnega ukrepanja ZDA in aktivnosti pomembnejših evropskih držav v sodelovanju z organizacijo OECD in skupino G20.

5.5.1 AMERIŠKI ODZIV NA BANČNO TAJNOST

ZDA so se zoperstavile bančni tajnosti že proti koncu šestdesetih let 20. stoletja s sprejetjem prvega ameriškega zakonskega predpisa, ki je obravnaval bančno tajnost. Tako imenovani Bank Secrecy Act²⁰ (v nadaljevanju BSA) zahteva od finančnih institucij

¹⁹ Načelo švicarske bančne tajnosti se je okrepilo iz dveh razlogov. Prvega so predstavljali nacistični vohuni. Po zlomu borze na Wall Streetu je kriza pripeljala do okrepljenih deviznih kontrol v Nemčiji. Tako je Hitler leta 1931 razglasil pravo, po katerem je bilo treba vse Nemce s tujim kapitalom kaznovati s smrtno kaznijo, s čimer je Gestapo dobil dovoljenje za vohunjene po švicarskih bankah. Prvih nekaj usmrtitev je švicarsko vlado prepričalo o potrebi po okrepitvi bančne tajnosti. Drugi razlog pa je predstavljal pritisk s strani Francije, ko je afera »Basler Handelsbank pokazala, da ima več kot 2000 predstavnikov francoske elite svoje račune odprte v Švici. Takratna francoska vlada je pozivala k pravnemu nadzoru računov, vendar je bila neuspešna (Switzerland.isyours.com, 2010).

²⁰ BSA je bil sprejet v ameriškem kongresu leta 1970. Večkrat se ga omenja kot »anti-money laundering« pravo (anti-money laundering law). Zaradi tega številni akti, ki obravnavajo problem

nudnje pomoči vladnim organizacijam pri odkrivanju in preprečevanju pranja denarja. Zakon zahteva, da finančne institucije vodijo evidence gotovinskih nakupov vrednostnih papirjev, poročila o gotovinskih transakcijah nad 10.000 USD in opozarjajo na dejavnosti, ki bi lahko pomenile pranje denarja, davčno utajevanje in druge kriminalne dejavnosti (FinCEN, 2010).

Po tragičnih dogodkih 11. Septembra 2001 je v nacionalni zakonodaji s sprejetjem domovinskega zakona (ang. *Patriot Act*²¹) prišlo do sprememb na področju bančne tajnosti in bančnih transakcij. Ameriške oblasti so želele doseči preprečevanje in odpravo bančnih transakcij povezanih z financiranjem terorističnih dejavnosti ter še dodatno okrepiti zakonske določbe. S sprejetjem domovinskega zakona so ZDA v želji zmanjšanja vloge instituta bančne tajnosti ustvarile veliko novih pravil, ki jih morajo upoštevati ameriške banke. Tako obstaja seznam bank oziroma shell korporacij na katere ameriške banke ne smejo prenašati denarja. Prav tako morajo novi klienti pred začetkom poslovanja z bankami razkriti podatke o svojem državljanstvu. V primeru, da niso državljani ZDA, so primorani razkriti svoje podatke glede prebivališča in izobrazbe ter glede izvora denarja, ki ga nameravajo prenesti na račun ameriške banke (Wikipedia, 2010).

5.5.2 ODZIV EVROPE, OECD IN G20 NA BANČNO TAJNOST

Korak k ureditvi bančne tajnosti je naredil Baselski odbor²² za nadzor bank, ko je leta 1981 izdal dokument z naslovom »Banking secrecy and international co-operation in banking supervision«²³ (v nadaljevanju Dokument). Ta dokument zagovarja idejo, da mora učinkovit in mednarodno koordiniran nadzor nad bankami temeljiti na dveh pomembnih temeljih. Kot prvo morajo biti nacionalni sistemi zmožni nadzora nad svojimi bankami pri opravljanju mednarodnega poslovanja. Kot drugo pa je pomembna pripravljenost na strani oblasti in državnih organov, da sodelujejo pri spremljanju

pranja denarja in so bili sprejeti po objavi BSA veljajo za nekakšne amandmaje slednjega. BSA predpisuje finančnim institucijam obvezno poročanje vladi na podlagi petih različnih poročil. Za primere neposredovanja informacij so predvidene denarne in zaporne kazni (Wikipedia, 2010).

²¹ Patriotski zakon so ZDA sprejele kot odgovor na teroristične napade 11. septembra 2001. Tretje poglavje ureja področje mednarodnega pranja denarja in financiranja terorizma ter predstavlja amandmaje predhodno sprejetima Money Laundering Control Act (iz leta 1986) in BSA. Določbe tretjega poglavja so razdeljene na tri dele. Določbe prvega dela predvidevajo krepitev pravil na področju bančništva, še posebej v povezavi mednarodnega boja proti pranju denarja. Drugi del je usmerjen k povečanju komunikacije med organi pregona in finančnimi institucijami. Zadnji del pa se nanaša na tihotapljenje in ponarejanje valute (Wikipedia, 2010).

²² Baselski odbor je bil ustanovljen leta 1974 s strani guvernerjev centralnih bank desetih najrazvitejših držav združenih v skupino G-10 in se redno sestaja štirikrat letno. Odbor ne poseduje vloge naddržavnega nadzornega organa in njegove ugotovitve in predlogi niso pravno zavezujoči. Cilj delovanja odbora je oblikovanje nadzornih standardov in smernic ter priporočil glede najboljših praks, v želji, da jih posamezne države pozneje implementirajo v svoje sisteme (Bank for International Settlements, 2009).

²³ Dokument temelji že na leta 1975 sprejetem konkordatu z naslovom »Report to the Governors on the supervision of banks' foreign establishments«, v katerem so podane smernice za sodelovanje med nacionalnimi programi pri nadzoru tujih bančnih ustanov. Drugo temeljno novost pa je prineslo načelo, da bi morale biti mednarodno bančno poslovanje nadzorovano s strani domačih organov na konsolidirani osnovi (Basel Committee, 1981, str. 1).

dejavnosti offshore podružnic domačih bank in poslovnih enot tujih bank na svojem ozemlju. Dokument opozarja, da je popolno sodelovanje možno doseči le ob predpostavki, da med jurisdikcijami in nadzornimi organi glede bančnih aktivnosti obstajajo sporazumi o izmenjavi informacij. Slednje pa lahko ovirajo zakoni in regulative o bančni tajnosti, ki jih imajo sprejete nekatere jurisdikcije (Basel Committee, 1981, str. 1). Na podlagi tega gre sklepati, da so se guvernerji centralnih bank že v tistem času zavedali težavnosti bančne tajnosti in potrebe po ureditvi tega področja. V Dokumentu se kot težave, ki jih pri mednarodno usklajenem nadzoru bančnih institucij lahko predstavljajo zakoni in druge sprejete regulative o bančni tajnosti omenjajo (Basel Committee, 1981, str. 2-3):

- problem pretoka informacij med podružnicami matičnih bank na tujem in matičnimi bankami,
- problem pretoka informacij med matičnimi bankami in matičnimi nadzornimi organi,
- problem pretoka informacij med organi države gostiteljice in matične države,
- problem preverjanja prejetih informacij pri domačih organih v zvezi z izpostavami domačih bank v tujini.

Večina nacionalnih zakonov o bančni tajnosti je bila sprejeta v času, ko mednarodno bančništvo še ni bilo tako razširjeno in preden je potreba po mednarodnem sodelovanju pri nadzoru bančništva pridobila na svojem pomenu. Zato Dokument v svojem besedilu predlaga, da se posredovane informacije omejijo na nujno potrebne za namene nadzora, da so sporazumi o posredovanju informacij vzajemni in da je zaupnost posredovanih informacij zakonsko določena v državi prejemnici (Basel Committee, 1981, str. 4).

Evropske države se že dalj časa pritožujejo nad tem, da določbe instituta bančne tajnosti v državah kot so Avstrija, Liechtenstein, Luksemburg in Švica favorizirajo davčno utajevanje s strani njihovih državljanov (pretežno državljanov držav, ki geografsko mejijo na te države). Dogajanje je doseglo vrelišče leta 2009, ko sta na sceno stopili OECD in G20 ter se zavzeli za odpravo davčnih oaz in bančne tajnosti, kakršna je bila poznana do tedaj. Pojav finančne krize je samo še podkrepil zahteve OECD in G20, da morajo davčne oaze odpraviti institut bančne tajnosti oziroma ga prilagoditi. Od svojih držav članic in nadzorovanih jurisdikcij sta zahtevali sprejemanje in implementacijo mednarodno dogovorjenega davčnega standarda. Tako je številnim pritiskom marca 2009 popustila tudi »bančna trdnjava« Švica, ki se je odločila za omilitev švicarske zakonodaje glede bančne tajnosti in sledenje regulativam, ki jih je za ureditev področja bančne tajnosti sprejela OECD. Švica se je obvezala, da bo v prihodnosti omogočala izmenjavo informacij o bančnih komitentih z drugimi državami, če bodo te v posameznih primerih podale utemeljene zahteve. Podobno so se zavezale tudi nekatere druge evropske davčne oaze (Avstrija, Luxembourg, Liechtenstein), kakor tudi vsi ostali pomembnejši offshore centri po svetu. Kljub zavezam, ki so jih davčne oaze začele množično podajati, pritisk nanje ne pojenja, saj se od njih pričakuje, da s časom preidejo na sistem avtomatične izmenjave davčnih podatkov (Jucca, 2010).

5.6 VPLIV ODPRAVLJANJA BANČNE TAJNOSTI NA DAVČNE OAZE

Največ vneme v boju za odpravo bančne tajnosti so do sedaj pokazale ZDA in vodilne evropske države. Če hočemo ugotoviti kakšna bo prihodnost davčnih oaz, je potrebno preučiti možne vplive, ki bi jih odprava zakonov o bančni tajnosti lahko imela na slednje. Možni scenariji, ki bi se lahko zgodili zaradi trenutnih gospodarskih razmer in kot posledica nenehnega pritiska na institut bančne tajnosti so naslednji:

- scenarij 1: bančna tajnost ostane,
- scenarij 2: določbe o bančni tajnosti se ublažijo,
- scenarij 3: bančna tajnost se odpravi.

5.6.1 SCENARIJ 1: BANČNA TAJNOST OSTANE

Obstaja možnost, da bančna tajnost kakršno smo poznali do sedaj, ostane takšna kot je, kar bi se lahko zgodilo v naslednjih primerih:

1. *Pritiski s strani OECD popustijo.* OECD v sodelovanju z G20 že od začetka krize vrši pritisk na davčne oaze, vrhunec pa je dosežen leta 2009, ko so vodilne davčne oaze v Evropi in drugod po svetu pozvane k spremembi določb o bančni tajnosti in k sprejetju mednarodno dogovorjenega davčnega standarda. Toda, ko bo gospodarsko okrevanje, ki se je medtem že začelo, pokazalo dovolj dobre rezultate, se zna zgoditi, da bodo OECD in drugi akterji izgubili zanimanje za dodatni vir financiranja, ki ga predstavljajo na račun davčne evazije in davčnega planiranja izgubljena proračunska sredstva. V takšnem primeru davčne oaze nimajo nobene koristi od spreminjanja zakonov o bančni tajnosti.
2. *Davčne oaze se ne uklonijo pritiskom.* Tu velja izpostaviti primer Švice. Slednja ima dolgo tradicijo zagotavljanja bančne tajnosti, kar ji je uspelo ohraniti na račun statusa »vedno nevtralne države«, slednje pa je globoko zakoreninjeno tudi med prebivalstvom. Ker ima Švica sistem neposredne demokracije, je za sprejetje zakonodaje potrebna odobritev s strani prebivalstva. Možnosti za sprejetje omiljene zakonodaje o bančni tajnosti so tako zaradi prepričanja prebivalstva in njihove vloge pri zakonodajnem odločanju majhne (Switzerland.isyours.com, 2010). Druge davčne oaze se pritiskom niso pripravljene kar tako ukloniti predvsem zaradi ekonomskih učinkov na njihovo gospodarstvo, ki jih ima zagotavljanje bančne tajnosti.

V primeru, da se bodo davčne oaze še naprej uklanjale pritiskom, jim takšno ravnanje lahko prinese določene sankcije. Šlo bi lahko predvsem za ekonomske sankcije, omejevanje potovanj v davčne oaze, trgovinski embargo in podobno. To bi za davčne oaze pomenilo direkten udarec njihovim ekonomijam kot celotam, saj ne bi bil prizadet samo bančni sektor. Slednji bi se v primeru sankcij soočal z različnimi posledicami. Imetniki računov bi se zaradi različnih restrikcij počasi začeli odločati za zapiranje računov

in prenos premoženja v druge jurisdikcije. Velikim bankam iz davčnih oaz bi sankcije prinesle spremembe v načinu poslovanja in poostren nadzor nad njimi. Če k temu prištejemo še dejstvo, da večina davčnih oaz ne premore posebnih naravnih danosti in da imajo oaze pretežno zelo majhne domače trge ter so zaradi tega odvisne od tujih trgov, potem lahko ugotovimo, da bi zgoraj omenjeni načini ukrepanja proti nesodelujočim oazam za njih pomenili hud protiudarec. Pozitiven vpliv uklona pritiskom bi lahko bil v dodatnem prilivu denarnih sredstev v davčnih oazah. V primeru, da se neka davčna oaza odloči zavrniti zahteve glede bančne tajnosti, lahko to pomeni povečanje zanimanja s strani potencialnih strank, ki jih zanima odprtje bančnega računa v takšni davčni oazi. S tem bi bili bančni sektorji v upirajočih se davčnih oazah še dodatno finančno spodbujeni.

5.6.2 SCENARIJ 2: DOLOČBE O BANČNI TAJNOSTI SE UBLAŽIJO

Možnost uresničitve tega scenarija je dokaj velika saj pritiski, ki prihajajo iz različnih strani, ne pojenjajo. Davčne oaze bodo stežka uspešno ignorirale zahteve mednarodne skupnosti, ne da bi pri tem utrpele kakršnekoli že pri prejšnjem scenariju omenjene gospodarske posledice.

Davčne oaze bi si pri nasprotnih straneh lahko uspele izpogajati ugodnejša izhodišča za ureditev področja bančne tajnosti. Eden izmed načinov bi lahko bilo posredovanje podatkov o imetnikih bančnih računov, ko gre za nesporne primere suma nezakonitih in kaznivih dejanj. Problem pa nastane, ker se od davčnih oaz po novem pričakuje prehod na sistem avtomatske izmenjave podatkov, na kar pa nekatere davčne oaze (na primer Švica) ne želijo pristati, saj želijo kljub spremembam določb o bančni tajnosti ostati konkurenčne na področju bančništva. Ohranitev bančne tajnosti (vsaj do neke mere) bi jim to tudi omogočila (Swissinfo.ch, 2009).

Davčne oaze bi se lahko izognile odpravi bančne tajnosti in dosegle ublažitev določb o bančni tajnosti, če bi jim uspelo s »prizadetimi državami« doseči neko vrsto »enkratne poravnave«. To bi omililo pritiske s strani vlad držav, ki so se v času finančne in gospodarske krize soočile oziroma se še soočajo z velikimi davčnimi primanjkljaji. Če bi davčnim oazam uspelo doseči tovrstne dogovore v zdajšnjih časih, ko so pozivi in zahteve mednarodne skupnosti najglasnejše, potem bi bila zelo majhna verjetnost, da bi se v prihodnosti ponovno vzpostavil takšen vzajemen pritisk, saj bi vlade držav težko spet dosegle tako usklajeno delovanje, kot ga dosegaajo zadnji dobri dve leti.

Vendar je treba omeniti, da bi v primeru zgoraj omenjenih rešitev še vedno obstajala možnost bega lastnikov skritih bančnih računov drugam, ker komitenti bank ne bi mogli biti stoodstotno prepričani o sposobnosti neke davčne oaze pri zagotavljanju bančne tajnosti in upiranju mednarodnim pritiskom tudi v prihodnje. To bi pomenilo beg finančnih sredstev iz davčnih oaz, ki se soočajo z največjim pritiskom (predvsem evropskih) v davčne oaze (azijske in karibske), ki vsaj navidezno niso pod tako strogim drobnogledom.

5.6.3 SCENARIJ 3: BANČNA TAJNOST SE ODPRAVI

Verjetnost scenarija po katerem bi se institut bančne tajnosti v celoti odpravil, je majhna. Edini način, da bi do tega prišlo je, če celotna mednarodna skupnost v usklajenih prizadevanjih za odpravo bančne tajnosti ogrozi obstoj davčnih oaz po vsem svetu. V tem primeru bi imela takšna politika resne posledice za bančne sektorje davčnih oaz. Ukinitve bančne tajnosti, ki predstavlja temelj offshore bančništva v večini oaz, bi pomenila konec tovrstnega poslovanja. Sredstva deponirana na računih bank, ki ne bi bile več zmožne zagotavljati izvajanja bančne tajnosti, bi se pričela hitro seliti v jurisdikcije, kjer bi bančna tajnost še vedno obstajala. Nenaden umik velike količine sredstev iz bančnega sektorja bi lahko pripeljal do likvidnostne krize in do razpada bančnega sektorja. Vlade davčnih oaz bi v teh primerih težko intervenirale v dani situaciji, saj so sredstva v bančnih sektorjih davčnih oaz ponavadi nekajkrat večja od njihovega BDP²⁴. Banke v davčnih oazah, ki bi ostale brez bančne tajnosti, bi bile prisiljene tekmovati z ostalimi mednarodnimi bankami za »sredstvi na begu«.

Prednost, ki bi jo prinesla kapitulacija s strani davčnih oaz, bi bila neuvedba sankcij, ki bi lahko resno ogrozile realna gospodarstva davčnih oaz. Mednarodnim bankam, ki so nastanjene offshore, bi ukinitve zahtevam mednarodne skupnosti prinesla morebitne možnosti glede širitve svojega poslovanja, ne da bi se pri tem soočale z omejitvami, kot se je na primer to zgodilo s Švicarsko banko UBS v primeru ameriških komitentov te banke.

5.7 SLOVENIJA IN BANČNA TAJNOST

V Sloveniji varovanje zaupnih podatkov s strani bank podrobneje ureja Zakon o bančništvu (v nadaljevanju ZBan-1), medtem ko Bančni kodeks (v nadaljevanju Kodeks), predstavlja načela in pravila po katerih se ravnaajo banke v Sloveniji pri opravljanju svoje dejavnosti in nalog v odnosu do bančnih komitentov. ZBan-1 v 214. členu določa, da morajo banke kot zaupne varovati vse podatke, dejstva in okoliščine o posamezni stranki, s katerimi razpolagajo, ne glede na način, s katerim so bili podatki pridobljeni. Tako so člani organov banke, delničarji banke, delavci banke oziroma druge osebe, ki so jim v zvezi z njihovim delom v banki oziroma pri opravljanju storitev za banko dostopni zaupni podatki dolžni spoštovati načelo tajnosti in teh podatkov ne smejo sporočiti tretjim osebam niti jih sami uporabiti ali omogočiti, da bi jih uporabile tretje osebe. Dolžnost varovanja zaupnih podatkov ne velja samo v primerih, ki jih določa zakon (ZBan-1, 215. člen).

Določbe sprejete v kodeksu so obvezne za vse banke v Sloveniji, ne glede na to ali so članice Združenja bank Slovenije ali ne in ali so ga sprejele ali ne. Kodeks v V. poglavju podrobneje ureja področje varovanja bančne tajnosti in opredeljuje bančno tajnost kot

²⁴ Če za primer vzamemo Švico, je tam po podatkih Švicarske nacionalne banke ob koncu leta 2009 višina sredstev v bančnem sektorju znašala 3,574 bilijona švicarskih frankov, kar pomeni, da je bila višina sredstev 7,2 krat večja od letnega BDP Švice (Swiss National Bank, 2010).

podatke, dejstva in okoliščine, ki izhajajo iz poslovnega odnosa banke s komitentom ali so z njim kakorkoli povezani.

Člani organov, družbeniki, delničarji in bančni delavci so zavezani k varovanju podatkov, kar pomeni, da jih ne smejo izdati, objaviti ali sporočiti tretjim osebam, niti jih sami izkoriščati ali omogočati, da bi jih izkoristile tretje osebe. V primeru kršitve so banka in vsi zavezanci k varovanju bančne tajnosti kazensko in materialno odgovorni za njeno kršitev. Obveznost varovanja velja tudi po prenehanju delovnega razmerja in po prenehanju poslovnega odnosa z banko. Bančna tajnost je vezana strogo na komitenta kot upravičenca do njenega varovanja, zato brez njegovega dovoljenja ne sme biti izdana ali sporočena tretjim osebam. Kodeks posebej določa primere, v katerih so zavezanci oproščeni dolžnosti varovanja bančne tajnosti (Združenje bank Slovenije, 1992).

5.8 OSTALI POMEMBNI VPLIVI

Svoj pritisk na davčne oaze vršijo tudi številne mednarodne »anti-poverty« organizacije oziroma združenja. Ena izmed teh je Oxfam, ki predstavlja mednarodno združenje 14 organizacij, ki si prizadevajo najti trajne rešitve za odpravo revščine in drugih nepravilnosti. Oxfam se v svojih kampanjah posveča tudi obstoju davčnih oaz in negativnim vplivom slednjih na države v razvoju. Kmalu po nastanku krize je Oxfam skupino G20 pozval k preoblikovanju finančnih predpisov, k povečani transparentnosti in k vzpostavitvi pravičnejšega globalnega trga. Prav tako mora nova finančna regulativa dokončno rešiti vprašanje davčnih oaz. Nova pravila bi poleg ureditve bančnega poslovanja morala poseči tudi v sfero vzporednega finančnega sistema, katerega sestavni deli so tudi hedge in zasebni kapitalski skladi (King in Lawson, 2008, str. 5-6).

V zadnjih letih so se številne razprave o izvajanju denarne pomoči državam v razvoju srečevale s vprašanjem v kolikšni meri davčno utajevanje in izogibanje davkom zmanjšuje sposobnost držav v razvoju za neodvisno financiranje njihovih privatnih sektorjev. Dejstvo je, da v mnogih državah pomanjkanje zagotavljanja javnih storitev upočasnjuje gospodarsko rast in onemogoča prizadevanja za izboljšanje življenjskega standarda. Eden izmed razlogov za takšno situacijo je tudi pomanjkanje davčnih prihodkov. V prid temu govorijo podatki, da so v letu 2005 davčni prihodki v razvitih državah predstavljali 35% njihovega BDP, v državah v razvoju je ta delež znašal 15%, medtem ko so v najrevnejših državah sveta davčni prihodki predstavljali komaj 12% njihovega BDP. To kaže na nezmožnost držav v razvoju za dvig proračunskih prihodkov potrebnih za zagotavljanje ustreznih javnih storitev (Fuest in Riedel, 2009, str. 1).

Ocene količine denarja, ki ga države v razvoju letno izgubljajo na račun davčnih oaz se zaradi različnih dejavnikov, ki jih potrebno pri takšnem ocenjevanju upoštevati, med sabo razlikujejo. Oxfam ocenjuje, da se najmanj 6,2 trilijona USD bogastva, ki izvira iz držav v razvoju in ki ga posedujejo bogati posamezniki, nahaja v davčnih oazah. S tem so proračuni držav v razvoju letno prikrajšani za davčne prihodke v višini od 64 do 124 bilijonov USD (Oxfam, 2009). Poleg tega naj bi države v razvoju na račun poslovanja

domačih pravnih oseb v davčnih oazah letno izgubijo v povprečju med 35 in 160 bilijonov USD proračunskih sredstev iz naslova davkov (Fuest in Riedel, 2009, str. 67-68). Suma sumarum davčnega primanjkljaja na letni ravni tako znaša več kot 250 bilijonov USD.

Dejstvo je, da bi sredstva, ki jih vlade držav v razvoju izgubijo vsako leto na račun nepobranih davkov lahko bila porabljena za zmanjšanje revščine, saj bi bilo možno financirati zdravstvene in izobraževalne storitve, omogočeno bi bilo vzdrževanje programov za primere brezposelnosti in vodenje projektov za zaščito ljudi, ki so že bili prizadeti na račun naravnih katastrof. Ker so humanitarne organizacije razširjene po domala celem svetu in hkrati dobro organizirane, je tudi v prihodnosti pričakovati, da bodo s svojim delovanjem in akcijami skušale vplivati na politične, gospodarske in finančne organizacije po svetu. Neposrednega vpliva na delovanje in obstoj davčnih oaz najverjetneje ne bodo nikoli imele, vsekakor pa lahko z vršenjem določenega pritiska vsaj posredno vplivajo na politiko do davčnih oaz in z njimi povezanih vprašanj.

6 ZAKLJUČEK

Davčna oaza, še kakšno desetletje nazaj širši javnosti dokaj nepoznan pojem, je v zadnjih nekaj letih v središču pozornosti mednarodne javnosti in vseh pomembnejših gospodarskih in političnih združenj. K temu sta znatno pripomogla pojav finančne in gospodarske krize leta 2007 in še strožje zahteve po čimprejšnji odpravi bančne tajnosti. Svoj delež pri vršenju pritiska na davčne oaze so prispevale tudi nevladne humanitarne organizacije in združenja, ki se borijo za pravičnejšo obdavčitev in učinkovitejše davčne sisteme. Ti dogodki in poteze pa so davčne oaze pripeljali v zelo nezavidljiv položaj, položaj v katerem se odloča o njihovi nadaljnji usodi.

V diplomskem delu sem predstavil vpliv finančne krize in odpravljanja bančne tajnosti ter ostale pomembne vplive za obstoj in delovanje davčnih oaz. Finančna kriza se je kmalu po nastanku prelevila v vsesplošno gospodarski krizo, saj je prizadela gospodarstvo domala vseh držav po svetu. Državni proračuni so začeli beležiti še večje primanjkljaje kot pred krizo, zato so vodilne svetovne ekonomije začele iskati rešitve za odpravo posledic in ena izmed rešitev v želji zmanjšanja davčnih primanjkljajev je bila ofenziva na davčne oaze in institut bančne tajnosti. Davčne oaze so naenkrat postale »žrtveno jagnje«, ki ga je za potrebe odpravljanja posledic krize bilo potrebno žrtvovati. Posledično so se davčne oaze začele omenjati kot glavni razlog, ki je pripomogel k nastanku finančne krize.

Davčne oaze so sicer res predstavljale domovanje nekaterih spornih finančnih instrumentov, vendar vsaj zaenkrat še niso bili predstavljeni dokazi, da so davčne oaze res odigrale ključno vlogo pri nastanku finančne krize. Če primerjamo vzajemnost odnosa finančne krize in davčnih oaz, lahko pridemo do ugotovitve, da je vpliv finančne krize na davčne oaze večji, kot pa obratno. Davčne oaze bodo ob napovedani zaostreni politiki do njih občutile predvsem negativne posledice za svoja gospodarstva, pa tudi politična obravnava in diplomatski odnosi se lahko v prihodnje zelo spremenijo. Posledice gospodarskega vpliva finančne krize na davčne oaze so v neki meri vidne že danes, medtem, ko bo na posledice političnega vpliva potrebno še počakati.

Mednarodna skupnost si sicer že kar nekaj časa prizadeva k uveljavitvi sprememb na področju mednarodnega bančništva in zagotavljanja bančne tajnosti, vendar kot je opaziti, je odpravljanje bančne tajnosti postala ena izmed njenih prioritete šele po nastanku finančne krize. Pred samo krizo so sicer obstajali predlogi in modeli konvencij o izmenjavi podatkov, vendar pravega vpliva na same davčne oaze to ni imelo. Popolnoma drugačno sliko lahko spremljamo od nastanka krize naprej. Davčne oaze so se bile v izogib napovedanim sankcijam na nek način prisiljene zavezati, da bodo sprejele mednarodno dogovorjeni davčni standard. Ta standard od držav podpisnic med drugim zahteva tudi izmenjavo podatkov o bančnih računih in podobno, ko gre za primere davčnih kršitev in drugih kaznivih dejanj. Statistika kaže, da je bila velika večina bilateralnih sporazumov, ki so potrebni za doseganje davčnega standarda, sklenjena po

nastanku krize. K temu so pripomogla tudi bolj pogosta srečanja skupine G20 kot kadarkoli poprej. V letu 2009 so bile iz črne liste umaknjene še zadnje davčne oaze, ki so se odločile sprejeti in implementirati mednarodno sprejeti davčni standard. Vendar se stvari še vedno zatikajo ob dejstvu, da so se nekatere davčne oaze sicer odločile sprejeti omenjeni standard, vendar odlašajo z podpisovanjem davčnih sporazumov z drugimi jurisdikcijami. Zelo pogosto oviro predstavlja načelo bančne tajnosti, saj se nekatere davčne oaze ne želijo v celoti odpovedati temu načelu in si skušajo izboriti za njih najboljše izhodišče. Med tem pa si mednarodna skupnost želi predvsem prehod na sistem samodejne izmenjave podatkov, zaradi česar prihaja do številnih zapletov v pogajanjih in kar na vse zadnje samo podaljšuje sam proces reformiranja svetovnega finančnega sistema.

Ob dejstvu, da je obstoj davčnih oaz v precejšnji meri odvisen od usode bančne tajnosti, se porajajo različne teorije o prihodnosti davčnih oaz. V primeru, da pritiski s strani OECD popustijo ali pa da se davčne oaze ne uklonijo zahtevam, obstaja možnost za nadaljnji obstoj bančne tajnosti in s tem skoraj nemoteno delovanje davčnih oaz. Ravno nasprotno bi se zgodilo, če bi davčne oaze popolnoma popustile zahtevam mednarodne skupnosti. Zato bi za večino davčnih oaz bil najbolj sprejemljiv nek vmesni scenarij, po katerem bi oaze v zameno za sprejetje mednarodnih standardov smele obdržati omiljeno, a za tuje vlagatelje še vedno zadovoljivo stopnjo bančne tajnosti.

Vpliv finančne krize in odpravljanja bančne tajnosti na delovanje davčnih oaz je viden že dandanes, medtem ko bo treba na odgovor glede njihovega obstoja še nekoliko počakati. Četudi so že in še bodo mnoge države izgubile status davčnih oaz, še to ne zagotavlja njihovega popolnega izginotja, saj noben finančni sistem ni tako popoln, da bi uspel stoodstotno preprečevati nastajanje novih davčnih oaz oziroma njim podobnih form.

LITERATURA IN VIRI

SAMOSTOJNE PUBLIKACIJE

1. BAL, Aleksandra (2010). *Tax havens - dangerous paradises or endangered oases? Evaluation of the latest anti-tax haven campaign*. Maastricht University. Dosegljivo 21.3.2010 na: <http://arno.unimaas.nl/show.cgi?fid=19099>.
2. BARBER, Hoyt (2007). *Tax Havens Today: The Benefits and Pitfalls of Banking and Investing Offshore*. John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey.
3. BENCIK, Saška (2008). *Davčne utaje s pomočjo slamnatih podjetij v Sloveniji*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
4. BJEGOVIĆ, Damir (1999). *Offshore podjetja in njihova uporaba*. Gembala, Ljubljana.
5. GROBOVŠEK, Matej (2009). *Zakaj obstaja interes za delovanje podjetij v offshore področjih*. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
6. GROS, Žane (2009). *Finančna kriza 2007 in ukrepi za ublažitev posledic*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
7. KRUHAR PUC, Romana (2007). *Davčne oaze danes*. Primath, Ljubljana.
8. MESAR, Rok (2004). *Davčno izogibanje in pranje denarja v offshore centrih*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
9. MIKLIČ, Gregor (2008). *Analiza davčnih oaz glede na dejavnost družbe*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.
10. PETERŠINEK, Jasmina (2006). *Davčne oaze in nova slovenska zakonodaja*. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
11. ŠARA, Natalija (2005). *Offshore - poslovanje zunaj visoko obdavčenega območja*. Ekonomsko-poslovna fakulteta, Maribor.
12. TOMIČ, Aljoša (2009). *Globalna finančna kriza, njen vpliv na poslovanje največjih svetovnih bank ter ameriško in evropsko gospodarstvo*. Ekonomska fakulteta, Ljubljana.

13. VRLINIČ, Anja (2009). *Davčne oaze in vpliv davčne politike na prenos premoženja*. Fakulteta za upravo, Ljubljana.
14. WU, Tun Nin (1999). *Tax havens*. The George Washington University, Washington. Dosegljivo 16.3.2010 na: <http://www.gwu.edu/~ibi/minerva/Fall1999/Wu.Tun.pdf>.

ČLANEK V REVIJI

1. CHRISTIANS, Allison (2010). Taxation in a Time of Crisis: Policy Leadership from the OECD to the G20. *Northwestern Journal of Law and Social Policy*. Leto 2010, št. 5, str. 19-40. Dosegljivo 28.10.2010 na: <https://www.judicialeducationprogram.org/journals/njls/v5/n1/2/2Christians.pdf>.
2. MIKLIČ, Gregor, ZAMAN, Maja (2008). Dejavnost družbe kot dejavnik pri izbiri davčne oaze. *Organizacija: revija za management, informatiko in kadre*. Letnik 41, št. 5., str. 231–240.
3. PLANTAN, Uroš (1999). Pranje denarja: od kriminala do raja. *Revija Kapital*. Letnik 9, št. 214, str. 32-34.
4. PREMIK, Dean (2003). Offshore - v pozitivni luči. *Podjetnik: od ideje do uspeha*. Letnik 12, št. 4, str. 72–74.
5. QUIRK J., Peter (1997). Money Laundering: Muddying the Macroeconomy. *Finance & Development*. Letnik 34, št. 1, str. 7-9. Dosegljivo 19.7.2010 na: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1997/03/pdf/quirk.pdf>.
6. ŠEŠOK, Klemen. Davčno načrtovanje. *Pravna praksa*. Leto 21, št. 22, str. 10-12.
7. ŠTIBLAR, Franjo (2008). Globalna kriza in Slovenija. *Gospodarska gibanja*. Leto 2008, št. 406, str. 6-17.

PREDPISI

1. (2008) Kazenski zakonik Republike Slovenije (KZ-1). Ur.l. RS, št. 55/08 (66/08 popr.), 39/09 in 55/09.
2. (2006) Zakon o bančništvu (ZBan-1). Ur.l. RS, št. 131/06, 1/08, 109/08, 19/09, 98/09, 79/10, 99/10 in 9/11.
3. (2006) Zakon o davčnem postopku (ZDavP-2). Ur.l. RS, št. 117/06, 24/08, 125/08, 20/09, 47/09, 48/09, 110/09, 1/10, 43/10 in 97/10.

4. (2006) Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2). Ur. l. RS, št. 117/06, 90/07, 56/08, 76/08, 92/08, 5/09, 96/09 in 43/10.
5. (2007) Zakon o preprečevanju pranja denarja in financiranja terorizma (ZPPDFT). Ur.l. RS, št. 60/07, 47/09, 48/09 in 19/10.

INTERNETNI VIRI

1. ALDRICK, Philip (2009). *G20 Summit. Blacklisted tax havens face sanctions*. Dosegljivo 3.4.2009 na: <http://www.telegraph.co.uk/finance/financetopics/g20-summit/5096348/G20-summit-Blacklisted-tax-havens-face-sanctions.html>.
2. BANKS, Samuel, RAFTOPOULOS, Simon (2009). *Tax Havens: The Red Herring of the Global Financial Crisis*. Dosegljivo 20.10.2010 na: http://www.applebyglobal.com/uploaded/Publication/1258_File_5.pdf.
3. Basel Committee (1981). *Banking secrecy and international co-operation in banking supervision. Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices*. Dosegljivo 22.11.2010 na: <http://www.bis.org/publ/bcbs00f.pdf>.
4. Bank for International Settlements (2009). *History of the Basel Committee and its Membership*. Dosegljivo 12.12.2010 na: <http://www.bis.org/bcbs/history.htm>.
5. Caribbean Land & Property (2009). *Banking secrecy*. Dosegljivo 30.11.2010 na: http://www.caribbeanlandandproperty.com/offshore_company_offshore_banking/banking_secretcy.
6. CHRISTENSEN, John (2009a). *Tax Havens in Crisis – Transparency and New Rules for Tax and Regulatory Havens*. Dosegljivo 3.6.2009 na: <http://heinrich-boell-stiftung.de/economysocial/economy/wirtschaft-6858.html>.
7. CHRISTENSEN, John (2009b). *The weakest link*. Dosegljivo 11.2.2009 na: <http://taxjustice.blogspot.com/2009/02/weakest-link.html>.
8. CHRISTENSEN, John, KIMMIS, Jenny, MURPHY, Richard (2005). *Tax us if you can. A Tax Justice Network Briefing paper*. Dosegljivo 5.6.2010 na: http://www.taxjustice.net/cms/upload/pdf/tuiyc_-_eng_-_web_file.pdf.
9. Coldwell (2010). *Offshore*. Dosegljivo 22.6.2010 na: <http://www.offshore-professional.com/en/index.html>.

10. CRNOMARKOVIČ, Marko (2002). *Offshore – poslovanje zunaj visoko obdavčenega območja*. Dosegljivo 19.4.2002 na: <http://www.finance.si/22372/Offshore---poslovanje-zunaj-visoko-obdav%E8nega-obmo%E8ja>.
11. E-računovodstvo (2009). *Razlika med davčnim načrtovanjem, davčno utajo in davčnim prevajenjem*. Dosegljivo 29.6.2009 na: <http://www.eracunovodstvo.org/blog/racunovodstvo/razlika-med-davcnim-nactovanjem-davcno-utajo-in-davcnim-prevajenjem/>.
12. Europa.eu (2010). *Summaries of EU legislation*. Dosegljivo 21.7.2010 na: http://europa.eu/legislation_summaries/index_en.htm.
13. Evropski parlament (2010). *Plenarno zasedanje Evropskega parlamenta v Strasbourghu: Junij 2010*. Dosegljivo 11.6.2010 na: http://www.europarl.europa.eu/pdfs/news/public/focus/20100607FCS75591/20100607FCS75591_sl.pdf.
14. Excellent Consultants LTD (2010). *Types of Tax Havens*. Dosegljivo 3.6.2010 na: <http://www.offshore-excellent.com/en/TaxHavens.html>.
15. FATF-GAFI (2010). *Money Laundering FAQ*. Dosegljivo 2.3.2010 na: http://www.fatf-gafi.org/document/29/0,3343,en_32250379_32235720_33659613_1_1_1_1,00.html.
16. FATF-GAFI (2010). *An introduction to the FATF and its work*. Dosegljivo 2.3.2010 na: <http://www.fatf-gafi.org/dataoecd/48/11/45139480.pdf>.
17. FinCEN (2010). *Bank Secrecy Act*. Dosegljivo 22.11.2010 na: http://www.fincen.gov/statutes_regs/bsa/.
18. FLETCHER, Pascal (2009). *Caribbean chafes at climate, tax havens raw deal*. Dosegljivo 2.12.2009 na: <http://www.reuters.com/article/2009/12/02/idUSN0241824>.
19. FSA (2009). *The Turner Review: A regulatory response to the global banking crisis*. Dosegljivo 11.8.2010 na: http://www.fsa.gov.uk/pubs/other/turner_review.pdf.
20. FUEST, Clemens, RIEDEL, Nadine (2009). *Tax evasion, tax avoidance and tax expenditures in developing countries: A review of the existing literature*. Oxford University Centre for Business Taxation. Dosegljivo 19.7.2009 na: http://www.dfid.gov.uk/r4d/PDF/Outputs/EcoDev/60670_TaxEvasionReportDFIDFINAL1906.pdf.

21. G20 London Summit (2009). *The Global Plan for Recovery and Reform. Final Communique*. Dosegljivo 2.4.2009 na:
<http://www.londonsummit.gov.uk/resources/en/PDF/final-communicue>.
22. G20 Pittsburgh Summit (2009). *Leaders' Statement: The Pittsburgh Summit*. Dosegljivo 25.9.2009 na:
<http://www.pittsburghsummit.gov/mediacenter/129639.htm>.
23. G20 Toronto Summit (2010). *The G20 Toronto Summit Declaration*. Dosegljivo 27.6.2010 na: http://www.g20.utoronto.ca/2010/g20_declaration_en.pdf.
24. Global Money Consultants (2010). Dosegljivo 25.5.2010 na: <http://www.global-money.com/home.php>.
25. IGAN, Deniz, MISHRA, Prachi, TRESSEL, Thierry (2010). *Lobbying and the financial crisis*. Dosegljivo 27.1.2010 na: <http://www.voxeu.org/index.php?q=node/4530>.
26. IMF (2000). *Offshore Financial Centers. IMF Background Paper*. Dosegljivo 21.3.2010 na <http://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm>.
27. IMF (2010). *World Economic Outlook Database, April 2010*. Dosegljivo 14.6.2010 na: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/01/weodata/index.aspx>.
28. IMF (2010). *The IMF and the Fight Against Money Laundering and the Financing of Terrorism. IMF Factsheet*. Dosegljivo 4.8.2010 na:
<http://www.imf.org/external/np/exr/facts/pdf/aml.pdf>.
29. International Finance Corporation (2010). *Offshore Financial Centers and Tax Evasion in World Bank Operations*. Dosegljivo 30.4.2010 na:
[http://www.ifc.org/ifcext/about.nsf/AttachmentsByTitle/043010.pdf/\\$FILE/043010.pdf](http://www.ifc.org/ifcext/about.nsf/AttachmentsByTitle/043010.pdf/$FILE/043010.pdf).
30. JUCCA, Lisa (2010). *Luxembourg summit to discuss future of bank secrecy*. Dosegljivo 13.2.2010 na:
<http://www.reuters.com/article/idUSTRE61C1GP20100213>.
31. KEELER, Rachel (2009). *Tax Havens and the Financial Crisis*. Dosegljivo 16.8.2010 na: <http://www.dollarsandsense.org/archives/2009/0509keeler.html>.
32. KING, Richard, LAWSON, Max (2008). *If Not Now, When?. Oxfam Briefing Note*. Dosegljivo 30.11.2010 na: <http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/bn-if-not-now-when-0811%20.pdf>.

33. KLEPEC, J. (2008). *Svetovna finančna kriza 2007/2008-20??*. Dosegljivo 20.8.2010 na:
http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/Dobre_prakse/Predstavitve_DP_2008/KLEPEC_Razlaga__DP2008_.pdf.
34. LOOMER, Geoffrey, MAFFINI, Giorgia (2009). *Tax Havens and the Financial Crisis*. Oxford University Centre for Business Taxation. Dosegljivo 30.3.2010 na:
http://www.sbs.ox.ac.uk/centres/tax/Documents/policy_articles/TaxHavensandtheFinancialCrisis.pdf.
35. MGFOREX (2010). *What is Forex (Foreign Exchange)?*. Dosegljivo 11.11.2010 na:
<http://www.mgforex.com/eng/new-to-forex/content/what-is-forex.htm>.
36. OECD (1998). *Harmful Tax Competition, An Emerging Global Issue*. Dosegljivo 21.3.2010 na: <http://www.oecd.org/dataoecd/33/1/1904184.pdf>.
37. OECD (2000). *Improving Access to Bank Information for Tax Purposes*. Dosegljivo 22.11.2010 na: <http://www.oecd.org/dataoecd/3/7/2497487.pdf>.
38. OECD (2002). *Agreement on Exchange of Information on Tax Matters*. Dosegljivo 26.7.2010 na: <http://www.oecd.org/dataoecd/15/43/2082215.pdf>.
39. OECD (2009). *A progress report on the jurisdictions surveyed by the OECD Global Forum in implementing the Internationally Agreed Tax Standard. Original Progress Report 2nd April 2009*. Dosegljivo 2.4.2009 na:
<http://www.oecd.org/dataoecd/38/14/42497950.pdf>.
40. OECD (2010). *Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes FAQ*. Dosegljivo 26.7.2010 na:
http://www.oecd.org/document/50/0,3343,en_21571361_43854757_44234930_1_1_1_1,00.html.
41. OECD (2011). *The Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes. A Background Information Brief*. Dosegljivo 11.2.2011 na:
<http://www.oecd.org/dataoecd/32/45/43757434.pdf>.
42. Offshore Simple (2010). *Tax havens history*. Dosegljivo 2.6.2010 na:
http://www.offshoresimple.com/tax_havens_history.htm.
43. OŠLAJ, Biserka (2010). *Davčne oaze*. Dosegljivo 2.6.2010 na:
http://www.zdruzenje-manager.si/storage/3259/17_Dav%C3%84%C5%A4ne_oaze.pdf.

44. OXFAM (2009). *Tax haven crackdown could deliver 120bn USD a year to fight poverty*. Press release. Dosegljivo 13.3.2009 na:
<http://www.oxfam.org/pressroom/pressrelease/2009-03-13/tax-haven-could-deliver-120bn-year-fight-poverty>.
45. PALAN, Ronen (2009). *The history of tax havens*. Dosegljivo 22.3.2010 na:
<http://www.historyandpolicy.org/papers/policy-paper-92.html>.
46. RJMINTZ (2010). *Types of Secret Bank Accounts*. Dosegljivo 30.11.2010 na:
<http://www.rjmintz.com/secret-bank-account.html>.
47. SCOTT, David (2005). *Money Laundering and International Efforts to Fight It*. Dosegljivo 25.6.2010 na
<http://rru.worldbank.org/documents/publicpolicyjournal/048scott.pdf>.
48. SMITH, Larry (2008). *A view from the Bahamas*. Dosegljivo 16.11.2008 na:
<http://www.thenewblackmagazine.com/view.aspx?index=1684>.
49. Swiss National Bank (2010). *Structure of the Swiss banking sector*. Dosegljivo 20.12.2010 na: http://www.snb.ch/en/mmr/reference/box1_stabrep_2010/source.
50. Swissinfo.ch (2009). *Swiss to relax banking laws*. Dosegljivo 13.3.2009 na:
http://www.swissinfo.ch/eng/Specials/Swiss_banking_secretcy_under_fire/News/Swiss_to_relax_banking_laws.html?cid=7274384.
51. Switzerland.isyours.com (2010). *Swiss bank secrecy*. Dosegljivo 15.12.2010 na:
<http://isyours.com/e/banking/secretcy/index.html>.
52. U.B. in T.C (2010). *Davčne oaze počasi izginjajo. Tudi denar?*. Dosegljivo 5.2.2010 na: <http://cekin.si/clanek/davki/davcne-oaze-le-se-privid.html>.
53. UPPD (2010). Dosegljivo 20.4.2010 na: <http://www.uppd.gov.si/>.
54. VALANT, Jure (2006). *Offshore: Registracija plovil*. Dosegljivo 25.6.2010 na:
<http://www.revijakapital.com/navtika/clanki.php?idclanka=887>.
55. WIKIPEDIA (2010). *Mobney laundering*. Dosegljivo 12.7.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Money_laundering.
56. WIKIPEDIA (2010). *Tax haven*. Dosegljivo 16.3.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Tax_haven#History.
57. WIKIPEDIA (2010). *Structured investment vehicle*. Dosegljivo 19.10.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Structured_investment_vehicle.

58. WIKIPEDIA (2010). *Bank Secrecy Act*. Dosegljivo 22.11.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Bank_Secrecy_Act.
59. WIKIPEDIA (2010). *USA PATRIOT Act – Title III: Anti-money-laundering to prevent terrorism*. Dosegljivo 29.11.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/USA_PATRIOT_Act#Title_III:_Anti-money-laundering_to_prevent_terrorism.
60. WIKIPEDIA (2010). *Financial regulation*. Dosegljivo 5.8.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Financial_regulation.
61. WIKIPEDIA (2010). *Financial crisis (2007-present)*. Dosegljivo 7.4.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/Financial_crisis_of_2007%E2%80%932010.
62. WIKIPEDIA (2010). *International Business Companies Act*. Dosegljivo 8.11.2010 na:
http://en.wikipedia.org/wiki/International_Business_Companies_Act.
63. Združenje Bank Slovenije (1992). *Bančni kodeks*. Dosegljivo 28.10.2010 na:
<http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=381>.